

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky s celoškolskou působností

HANA SVOBODOVÁ
IV. ročník – prezenční studium

Obor: český jazyk – rodinná výchova

**EVALUACE V PRÁCI UČITELE NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE
PODPORUJÍCÍ ZDRAVÍ**
Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jana Vašátková, Ph. D

Olomouc 2008

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 31. 3. 2008

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Janě Vašátkové, Ph.D, za odborné vedení práce a poskytování rad k práci a také učitelům a ředitelce základní školy, u nichž jsem prováděla výzkum.

Obsah

	Úvod..	..	..	..	..	..	..	6
1	Vymezení pojmů – evaluace, kvalita, řízení kvality..	..	..					8
2	K vybraným specifikům školy jako organizace	..	..	..				13
	2.1 Učitel..	..	..	..	..	..	..	15
3	Škola podporující zdraví	..	..	..	..	..	..	18
	3.1 Síť Zdravých škol, jejich historie a současnost..	..	..					19
	3.2 Evaluace školy podporující zdraví	..	..	..	..			21
4	Empirická práce	..	..	..	..	..	..	23
	4.1 Projekt Zdravá škola v praxi	..	..	..	..	..		25
	4.1.1 Poznatky získané z rozhovorů..	..	..	..				25
	4.1.2 Poznatky získané analýzou dokumentů..	..	..					27
	4.2 Zapojení učitelů do evaluačních aktivit školy..	..	..					28
	4.2.1 Práce učitelů ve škole..	..	..	..	..			28
	4.2.2 Učitelé a evaluace..	..	..	..	..	..		29
5	Klima školy..	..	..	..	..	..	..	40
	5.1 Hodnocení školy pedagogy, žáky a rodiči	..	..	..				40
	5.1.1 Postoj žáků ke škole	..	..	..	..	..		43
	5.2 Komunikace učitelů se žáky	..	..	..	..	..		44

	5.2.1	Způsoby hodnocení žáků..	..	..	..	..	44
	5.2.2	Prevence sociálně patologických jevů..			..	..	45
	5.3	Materiální zázemí školy..	..	..	..	..	48
6	Management..	..	..	..	..	..	50
	6.1	Zhodnocení práce školy ve školním roce..			..	..	50
	6.2	Škola a veřejnost..	..	..	..	..	54
	6.2.1	Škola a rodiče..		..	..	..	55
7	Zdroje..	..	..	..	..	..	57
	7.1	Mapa školy..		..	..	..	57
	Závěry..	..	..	..	..	..	60
	Seznam použité literatury..			..	..	..	62
	Seznam příloh						
	Anotace						

Úvod

S tvorbou Školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP) na základních školách je spojen mimo jiné i pojem evaluace, který je pro některé učitele pojem nový a nezřídka zaměňovaný s pojmem hodnocení. V této práci budeme rozlišovat oba termíny, také v kontextu legislativy¹ a programem Škola podporující zdraví. Tvorba ŠVP na základních školách je mnohdy spojena s nespokojeností a nepochopením některých učitelů, mimo jiné také proto, že jeho tvorba a inovace je spojena s neustálou reflexí učitelské práce, komunikací s ostatními učiteli, žáky, vedením atd. (podrobněji Prášilová, 2006). Chtěli bychom zdůraznit důležitost evaluace (autoevaluace) v práci učitele a tím i v práci školy a jejich aktérů a jejího úspěšného vedení a zlepšování kvality výuky a života ve škole (podrobněji Vašátková, 2006).

Pro empirickou část diplomové práce byla vybrána základní škola podporující zdraví. Vlastnímu šetření předchází teoretická východiska, která upozorňují na vymezení pojmů (evaluace, hodnocení, program Škola podporující zdraví atd.). Jsou zde řešena i vybraná specifika školy jako organizace. Cílem šetření je zjistit, jak funguje projekt Zdravá škola v praxi a zjistit, jaká je míra zapojení učitele do evaluačních činností ve škole. Posouzení, jakým způsobem vybraná škola plní své stanovené cíle a vytyčení oblastí, ve kterých škola dosahuje dobrých výsledků a oblastí, které je třeba zlepšit je úkolem pro pedagogy a ředitelku školy. Budeme sledovat cíle evaluace vybrané Zdravé školy a jejich naplňování ze strany pedagogů, ředitele, dalších aktérů školy a jiných institucí (např. soukromé agentury). Především se však zaměříme na práci pedagoga. Použijeme výzkumných metod analýzy dokumentů, dotazníků, rozhovorů.

Diplomová práce je z výše uvedených důvodů členěna do sedmi kapitol – v první se věnujeme vymezení nejdůležitějších pojmů, ve druhé se zabýváme specifiky školy jako organizace spolu s kurikulem a školním klimatem a vymezujeme pojem učitel. Třetí kapitola pojednává o Škole podporující zdraví, její historii a současnosti, věnujeme se také

¹ 15 Vyhláška ze dne 27. prosince 2004, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy

principům evaluace škol podporujících zdraví. Poté následuje empirická část, která je vytvořena tak, aby naplnila uvedené cíle (viz kap. 4).

Výchova ke zdraví, která je součástí Rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP) se v mnohém shoduje se zásadami programu Škola podporující zdraví. Principy podpory zdraví by měly být součástí života školy, nejen učebních plánů. Proto si uvědomujeme přínos projektu Zdravá škola a jeho působení na školu a její aktéry z hlediska komunikace, hodnocení, autoevaluace, klimatu školy a zároveň zdraví, které by mělo být zahrnuto ve všech aspektech školního života.

1 Vymezení pojmů – evaluace, kvalita, řízení kvality

V následujícím textu pracujeme s pojmy hodnocení, evaluace, autoevaluace, vlastní hodnocení školy, Zdravá škola, Škola podporující zdraví, učitel, pedagogický pracovník a rovněž nastíníme nový pohled na učitele z hlediska managementu a evaluace. Zabýváme se také problematikou kvality a řízení kvality a dalšími pojmy, které se vztahují k evaluaci (autoevaluaci).

Hodnocení, evaluace, autoevaluace, vlastní hodnocení školy

Na hodnocení v této práci nahlížíme z hlediska výsledků školní práce. Jde tedy o proces krátkodobý, který nestanovuje směr budoucího vývoje sledovaného jevu (Vašátková, 2006, s. 11). Národní koordinátorka programu Škola podporující zdraví Havlíková (2006, s. 232) rozumí hodnocením „posouzení konkrétních jedinců (žáků, učitelů)“, evaluaci pak podle ní (s. 232) „provádí buď nějaký posuzovatel, nebo posuzuje hodnocený subjekt sám sebe – pak mluvíme o autoevaluaci“ (viz níže). Slavík (1999) ve své publikaci upozorňuje na zaměňování pojmů hodnocení a evaluace. Chápe hodnocení jako zpětnou vazbu, která slouží k tomu, aby bylo zjištěno, zda práce ve škole dosahuje předpokládaných cílů. Uvádí, že kvalita hodnocení ve škole „spolurozhoduje o celkové kvalitě školní práce“ (s. 15). Evaluace vypovídá o cílech vydělávání (skrytě nebo zjevně) a „svým zaměřením ‚navádí‘ i ‚tlačí‘ učitele k určitému typu pedagogického jednání a k určitému pojetí výuky“ (Slavík, 1999, s. 36).

Evaluace je v českém jazyce pojem poměrně nový. Používá se teprve od 90. let 20. stol. (Vašátková, 2006, s. 13). Podle (Průcha, 1996, s. 9) byl tento pojem z latinského (valere) přenesen do francouzštiny (évaluer), poté do anglického jazyka (evaluation). V pedagogické terminologii je rovněž znám termín pedagogická evaluace (Průcha, 1996). Evaluace umožňuje teoreticky hodnotit všechny jevy, které souvisejí se vzdělávací realitou (rovněž zahrnuje systém postupů a nástrojů), a prakticky hodnotit (tj. monitorovat a měřit) nejrůznější vzdělávací jevy (Průcha, 1996, s. 10). Existuje vymezení a předměty zkoumání pedagogické evaluace (Průcha, 1996).

Slavík (1999) používá termínů školní hodnocení a pedagogické hodnocení. Za školní hodnocení považuje “všechny hodnotící procesy a jejich projevy, které bezprostředně ovlivňují školní výuku nebo o ní vypovídají” (s. 23). Pedagogické hodnocení vymezuje jako cílevědomě organizovanou činnost doprovázenou záměrnými opravami (korekcemi) hodnocení – to je především práce učitele. Slavík (1999) upozorňuje na “spontánní hodnotící procesy, zejména ze strany žáků a rodičů” (s. 24), které mohou doprovázet pedagogické hodnocení. Autor je považuje za “důležité východisko pro pedagogickou práci s hodnocením” (tamtéž).

Evaluační ve škole můžeme rozdělit na externí (vnější) a interní (vnitřní) (Prášilová, 2006, Vašátková, 2006). Externí evaluace je uskutečňována např. orgány inspekce, agenturami, výzkumnými pracovišti, zřizovatelem, atd. Při interní evaluaci “škola evaluuje sebe sama” (Vašátková, 2006, s. 10). Podle Průchy (1996, s. 11) je rozdíl mezi pojmy hodnocení a evaluace nepatrný. V českém prostředí je však dosud terminologická nejednotnost (Slavík, 1999). Podle Vašátkové (2006, s. 12) se “rozlišování mezi pojmy evaluace a hodnocení v českém jazyce jeví žádoucí zejména na odborné úrovni”. Pro rozlišení těchto pojmů z hlediska obsahové náplně je rozhodující především kontext, ve kterém je termín užíván (tamtéž, s. 12). Slavík (1999, s. 34) považuje evaluaci za výsledek hodnocení (tj. vyhodnocení a posouzení).

Rovněž u pojmů autoevaluace a vlastní hodnocení školy dochází (Vašátková, 2006) k terminologické nejednotnosti. Autoevaluace vychází z pojmu evaluace a je chápána jako “podíl všech aktérů školního života na plánování a řízení rozvoje školy” (Vašátková, 2006, s. 12). Průcha (1996, s. 27) definuje autoevaluaci jako “systematické hodnocení dosažených cílů podle předem stanovených kritérií prováděné pracovníky školy.” Částečně se shoduje s tímto vymezením i vysvětlení pojmu ve čtvrté verzi RVP (2005, s. 110), s tím rozdílem, že výsledky posuzování činnosti školy slouží jako zpětná vazba vlastní činnosti a tím ke zlepšení práce školy. Z toho plyne, že “autoevaluace se stává pro školy nutnou součástí RVP, následně i ŠVP, a tedy i povinnou součástí práce českých škol” (Vašátková, 2006, s. 14 – upraveno). V legislativě² se užívá pojmu vlastní

² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon)

hodnocení školy, jelikož tento dokument je určen všem, a neměly by v něm být uváděny pojmy, u kterých není všeobecně ustálený jejich význam – lze tedy konstatovat, že autoevaluace a vlastní hodnocení školy jsou synonyma (Vašátková, 2006, s. 15).

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (2005) se pracuje s termínem hodnocení i evaluace. Pojem hodnocení je použit v souvislosti s hodnocením žáků (způsoby hodnocení atd.). Pojem evaluace je použit v souvislosti s hodnocením (autoevaluací) školy. Autoevaluace by měla být podle RVP ZV (2005) zaměřena na oblasti evaluace, měly by být stanoveny cíle a kritéria autoevaluace, nástroje autoevaluace a časové rozvržení evaluačních činností.

V RVP ZV (2005) jsou vymezeny materiální, hygienické, organizační, personální a jiné podmínky. Ty by měly představovat optimální stav, „se kterým by se měly jednotlivé školy poměřovat a k němuž by se měly s podporou zřizovatele postupně přibližovat a dále jej rozvíjet“ (s. 113). RVP ZV uvádí, že organizační, bezpečnostní a personální podmínky (vyjímaje podmínky materiální) „nevyžadují většinou specifické nároky na finanční zabezpečení a rozdíl mezi nezbytnou a optimální úrovní je spíše v kvalitě jejich naplňování“ (s. 115). Autoevaluace (sebereflexe) práce učitele je tedy nepovinná narozdíl od autoevaluace školy. Termín autoevaluace (vlastní hodnocení školy) se do jisté míry shoduje s pojmem interní (vnitřní) evaluace. Autoevaluace by měla být “nástrojem ke zlepšování práce školy” a měla by pomoci škole k jejímu zkvalitnění (Vašátková, 2006, s. 16).

Zmíněné podmínky (především podmínky spolupráce školy a rodičů žáků, organizační podmínky, personální podmínky, psychosociální podmínky, podmínky pro hygienické a bezpečné vzdělávání a život školy, prostorové a materiální podmínky) se prolínají se zásadami programu Škola podporující zdraví (dále jen ŠPZ), zejména v oblastech propojení školy se skutečným životem, důraz na věkovou přiměřenost žákům, respekt k potřebám jedince a jeho problémům, příznivé sociální klima – otevřenost a partnerství v komunikaci, sounáležitost se třídou, úcta, tolerance, spolupráce a pomoc druhému, vytváření pohody prostředí, zdravého učení a otevřeného partnerství mezi žáky i učiteli, mezi učiteli a vedením školy, vhodný stravovací a pitný režim s ohledem na

hygienu učení a věk žáků atd. Evaluace (autoevaluace) je vyžadována proto, aby se jednotlivé školy mohly navzájem porovnat.

Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy a školský zákon pracují s pojmem hodnocení (vlastní hodnocení školy). Vlastní hodnocení školy by mělo podle tohoto dokumentu zahrnovat „oblasti, ve kterých škola dosahuje dobrých výsledků, a oblastí, ve kterých je třeba úroveň vzdělávání zlepšit, včetně návrhů příslušných opatření“ (s. 67). Škola by měla také posoudit, jakým způsobem plní své stanovené cíle (tamtéž). Vlastní hodnocení má podle tohoto vymezení význam autoevaluace (viz výše). Vlastní hodnocení by školy měly zpracovávat za období jednoho nebo dvou školních roků.

Kvalita, řízení kvality

S kvalitou v prostředí škol souvisí i efektivnost školy. Na nevhodnost zaměňování pojmů upozorňuje ve své publikaci Vašátková (2006, s. 20). Kvalitu (vzdělávacích institucí, procesů atd.) ve své publikaci vymezuje (Průcha, 1996, s. 27) jako “žádoucí (optimální) úroveň fungování a/nebo produkce těchto procesů či institucí, která může být předepsána určitými požadavky (např. vzdělávacími standardy) a může být tudíž objektivně měřena a hodnocena”. Dále rozvíjí myšlenku “pedagogické teorie efektivnosti vzdělávání” jako vztah mezi plánovanými cíly a dosaženými výsledky (rezultativní efektivnost), vlastnosti a podmínky procesu, který k nějakým výsledkům vede (procesuální efektivnost) (tamtéž, s. 34). Průcha (2004) se ve své publikaci zajímá o zjišťování kvality a efektivnosti alternativních/inovativních škol. Vyvrací názory, že alternativnost/inovativnost znamená automaticky vyšší kvalitu, jelikož tyto názory “nejsou opřeny o výzkumné výsledky ze srovnávacích hodnocení (měření) kvality a efektivnosti škol” (s. 77).

Podle Vašátkové (2006, s. 42) jsou “všechny školy odpovědné za vlastní výsledky”, jelikož celková proměna společnosti i reforma školského systému v České republice dává školám větší autonomii, než v předchozích letech (tamtéž). Evaluace se “stává nástrojem řízení kvality” (Vašátková, 2006, s. 30). Prostřednictvím stanovených kritérií evaluace “pomáhá ke zvyšování kvality” (tamtéž), porovnává realitu s očekávanými výsledky, stanovení opatření, které by vedly ke zlepšení nebo udržení současného stavu.

(tamtéž). Od každé školy to ovšem vyžaduje změnu v myšlení a přístupu, “proměnu v pojetí školního vzdělávání, v obsahu a procesu vyučování, ve větším otevření školy okolní komunitě, změny v řízení škol jako takových aj.” (Vašátková, 2006, s. 79).

Jedním z aktivních účastníků vzdělávacího procesu by měli být kromě školy i učitelé. Spoluvytvářejí jeho podmínky, průběh, výsledky a nesou společně se školou za ně odpovědnost a tím i odpovědnost za kvalitu práce školy (tamtéž). Podle (Sdělení MŠMT, 2006) se předpokládá, že do zpracování vlastního hodnocení školy (autoevaluace) „budou zapojeni prakticky všichni pedagogičtí pracovníci školy“.

Kritéria, indikátory

V předchozím textu jsme se zmínili o pojmu kritérium. Spolu s indikátory plní důležitou úlohu při evaluaci pro zjištění toho, zda požadovaného cíle bylo dosaženo. (Vašátková, 2006, s. 119). Autorka vymezuje pojem kritéria jako určující “kvalitu ve zvolené oblasti, charakterizují žádoucí stav” (tamtéž) a indikátory jako “určitým způsobem měřitelné (statistické) údaje”, které “vypovídají o současném stavu sledovaného jevu” (s. 120).

2 K vybraným specifickým školy jako organizace

Současná česká škola je považována za relativně autonomní organizaci (srov. Prášilová, 2006, Vašátková, 2006) a přestože nadále zůstává výchovně - vzdělávací institucí, začínají se v ní objevovat určité typické zvláštnosti, čímž se odlišuje od jiných organizací (podrobněji Prášilová, 2006).

Škola

Škola je podle Průchy (1997) “sociální instituce účelově vytvořená k realizaci svého základního úkolu – tj. k zajišťování řízené a systematické edukace” (s. 398). Podle Prášilové (2006) je potom konkrétní škola organizací. Organizaci autorka považuje za “transformační systém”, jelikož v ní “dochází k transformaci vstupů z okolí organizace do nabídky zboží a služeb v okolí této organizace”. Dále vysvětluje, že “cílem školy není vytvořit zisk, ale poskytnout kvalitní (a většinou veřejnou) službu za co nejefektivnějšího využití poskytnutých (převážně veřejných) prostředků” (s. 30). Podle Prášilové (2006) je proto žádoucí odlišovat školu od ostatních organizací (tamtéž).

Kurikulum, školní vzdělávací program

V důsledku změn ve školství a vzdělávání narůstají požadavky na kvalitu práce školy (Prášilová, 2006). Zásadní změna koncepce vzdělávání tzv. kurikulární reforma (srov. Prášilová, 2006, Pedagogický slovník, 1995) klade důraz na utváření postojů, hodnot a kompetencí vzdělávaného subjektu. Podle Pedagogického slovníku (1995) má kurikulum tři základní významy:

- vzdělávací program (projekt, plán),
- průběh studia a jeho obsah,
- veškeré zkušenosti, které žáci získají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujících (jejich plánování a hodnocení).

Průcha, Walterová, Mareš (1995) považují zavedení kurikula jako významné “pro komplexní řešení cílů, obsahu, strategií a metod, způsobu organizace a hodnocení školního vzdělávání”.

Závisí na ochotě a odpovědnosti pedagogických pracovníků vyrovnat se s odpovědností, která je na ně ze strany kurikulární reformy kladena (Prášilová, 2006). Podle Prášilové (2006) by poznatky ze školského managementu mohly přispět k efektivní práci školy a jejich aktérů. V Pedagogickém slovníku (1995) je školní management definován jako “plánování, organizování, řízení a kontrola činnosti školy či školského zařízení prováděná řediteli škol, jejich zástupci či školskými manažery v oblasti pedagogické, organizační a materiálně-finanční”. Podle Prášilové (2006) se však problematika školského managementu netýká jen funkce vedoucích pracovníků, ale i učitelů. Projevuje se to ve snaze školy o větší otevřenost veřejnosti, místní komunitě, o spolupráci s rodiči, ve změně klimatu školy, v pojetí pedagogické práce, v chování a jednání účastníků školního života, ve vztazích lidí ke škole atd. (tamtéž, s. 13).

Vzhledem k liberalizaci kurikulární politiky (Kalhous, Obst, 2002) začínají základní školy od školního roku 2007/2008 pracovat podle Školního vzdělávacího programu (ŠVP), který si školy samy vytvořily. Vlivem částečné decentralizace došlo k uvolnění učebních plánů, rozšíření možnosti volitelných a nepovinných předmětů a učitelům byla poskytnuta možnost obsadit až 30 % času tématy, která si zvolí. Došlo rovněž k posílení kompetencí učitelů při volbě metod a forem výuky (Kalhous, Obst, 2002, s. 32). Při tvorbě ŠVP je důležitá spolupráce všech lidí ve škole (např. při řešení problémů, při plnění úkolů). S tvorbou ŠVP je spojena i kontrola a evaluace škol podle cílů, které si konkrétní škola vymezila (Prášilová, 2006).

Odborné publikace rozlišují termíny kurikulum a vzdělávací program. Podle (Havlíňová, 2006, s. 33) “kurikulem rozumíme vzdělávací plán v nejširším slova smyslu, zahrnující co, proč, jak, za jakých podmínek, kdy a s kým ve třídě dělat.” Jak dále uvádí (Havlíňová, 2006, s. 33 – 34), vyhovuje programovému dění ve škole pro podporu zdraví pojem kurikulum lépe než vzdělávací program, protože podpora zdraví se týká nejenom obsahu vzdělávání, ale i “veškerého běhu věcí ve škole a třídě” (tamtéž, s. 33).

Školní klima

Všechny školy nejsou stejné (Vašŕatková, 2006). Liší se nejen ŠVP, ale také klimatem. Příznivé klima ovlivňuje efektivitu školy (Prášilová, 2006). Pedagogický slovník (1995) definuje školní klima jako sociálně-psychologickou proměnnou, „která vyjadřuje kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů, jež fungují v dané škole, tak, jak ji vnímají, prožívají a hodnotí učitelé, žáci, příp. zaměstnanci školy“. Grecmanová (Chráška, 2004) upozorňuje na nejednoznačné vymezení školního klimatu. Vymezuje školní klima jako „specifický projev materiální, společenské, kulturní a sociální dimenze školního prostředí, který vnímají, prožívají a popisují žáci, studenti, rodiče, učitelé, školní inspektoři“ (s. 6). Grecmanová dále vysvětluje, že „na organizačním klimatu se podílí kulturní a sociální prostředí, které ovlivňuje učitele a vedení školy“ (tamtéž). Autorka uvádí, že studiem školního klimatu bylo zjištěno, že příznivé školní klima prospívá žákům i učitelům a má vliv na pracovní spokojenost a motivaci; je jím rovněž ovlivněna atmosféra v kolektivu učitelů a psychická situace učitele, i ředitel školy (Grecmanová, 2003, s. 46 - 47).

2.1 Učitel

Dnes není již tak jednoznačné, zda učitel je pouze osoba, která vyučuje ve škole (Průcha, 2002, s. 17), jak jej doposud považuje laická veřejnost. Pro objasnění této definice pracuje tento odborník s několika pojmy, mimo jiné pedagogický pracovník, učitelská profese, edukátor, učitel. Průcha (2002) označuje „profesionála, který provádí edukaci“ (s. 17) za edukátora. Podle Průchy není edukační činnost charakteristická jen pro učitelskou profesi, proto považuje pojem edukátor za obecnou kategorii. Nejpočetnější skupinu edukátorů tvoří pedagogičtí pracovníci (tamtéž).

Pedagogickým pracovníkem je podle legislativy³ učitel včetně ředitele a zástupce ředitele - podrobný výčet uvádí Průcha (2002, s. 18), ale také „vychovatelé škol a školských zařízení sociální péče, mistrů odborné výchovy, vedoucí pracovišť středních odborných a jiných učilišť a středisek praktického vyučování, instruktoři tělesné výchovy

³ § 50 zákona č. 29/1984 Sb.

a trenéři sportovních škol a sportovních tříd” (tamtéž). Průcha definuje učitelskou profesi jako “povolání spojené s určitou kvalifikací nebo odbornými znalostmi a dovednostmi, většinou vykonávané na základě zákonného oprávnění” (s. 19). Různé přístupy k chápání učitelské profese zastává Průcha (2002). Jedním z nich je zkoumání a objasňování učitelství na základě “činností, které učitelé vykonávají” (s. 19). Dále kategorizuje učitele (s. 20) podle typu učitelské profese (učitel základní školy, aj.), podle funkcí, které učitel ve škole vykonává (výchovný poradce, školní preventista, třídní učitel), a další. Pro vymezení pojmu učitel využívá Průcha (2002, s. 21) tří konceptů. Vymezuje učitele z hlediska těch, kteří pracují ve vzdělávacích zařízeních, zároveň vykonávají vyučovací činnost a vyučují žáky.

Hunterová (1999) uvádí důležitost znalosti výsledků vlastní (učitelovy) práce. Upozorňuje, že „pouhé opakování činnosti, aniž bychom věděli, jak dobře si počínáme, není příliš uspokojující, ani povzbuzující“ (s. 29). Za důležitý považuje slovní komentář ke známce, jelikož považuje známku za nedostatečně výstižnou, aby poskytla adekvátní zpětnou vazbu o úrovni znalostí.

Z hlediska managementu a evaluace zastávají učitelé v současné škole mnoho rolí. Následující výčet uvádí role učitele podle Prášilové (2006, s. 14 – 15):

- vedoucí role („manažeri práce třídy“, řídí proces učení a vyučování v rámci své odbornosti, podílí se na organizaci různých akcí, podílí se na změnách ve škole, atd.),
- vůdčí role,
- role zprostředkovatelů,
- role moderátorů,
- role představitelů školy,
- informační role (učitelé jako sběratelé a distributoři informací),
- role mluvčích,
- role tvůrců kurikula,
- role aktivizátorů komunikace a přemýšlení o strategickém rozvoji školy,

- role konstruktivních členů týmů, realizátorů záměrů a cílů škol, nositelů nových myšlenek,
- role aktérů vzdělávací reformy,
- role řešitelů konfliktů a vyjednávačů,
- role expertů,
- role pečovatelů (např. učitelé 1. stupně základních škol).

Školský management by měl pomoci učitelům (pedagogickým pracovníkům) zvládat role, které jsou spojené s jejich profesí. Měli by se podílet na řízení školy a procesů spojených s řízením školy (Prášilová, 2006, s. 16). K této činnosti je potřeba neustálá reflexe a hodnocení práce učitele, který by měl mít nejen pedagogické, ale i manažerské dovednosti (Prášilová, 2006, Kyriacou, 1996).

3 Škola podporující zdraví

Problematicke inovace a alternativy ve vzdělání se ve své publikaci věnuje např. Spilková (2005). Uvádí zde (s. 279) pojetí programu Škola podporující zdraví a projektu Zdravá škola. Průcha (2004) považuje Školu podporující zdraví za „moderní alternativní školu“, čili současný typ alternativní školy, která není přímo odvozena od koncepce klasické reformní školy nebo církevní školy.

Spilková (2005) rozlišuje termíny Zdravá škola a Škola podporující zdraví, jelikož tyto pojmy nejsou identické. “Na základě vnitřní dohody název Zdravá škola používáme jenom tehdy, když hovoříme o projektu (také např. v logu), zatímco Škola podporující zdraví (ŠPZ) slouží k označení programu, sítě škol v programu i jednotlivé školy v síti (ZŠ i MŠ)” (Spilková, 2005, s. 279). ŠPZ se liší od jiných programů (alternativních) především zaměřením na podporu zdraví ve všech jeho aspektech, to znamená podpora holisticky pojatého zdraví v prostředí a vzdělávací činnosti školy a jejich aktérů (srov. Spilková, 2005, Havlíňová, 2006). Koncepce Zdravé školy vychází z evropského programu Health Promoting School a stala se základem pro program ŠPZ v České republice. Tento program se stal součástí celosvětově šířené politiky podpory zdraví.

Podpora zdraví ve škole vychází z interakčního pojetí zdraví, tzn., uplatňovat zřetel ke vzájemné propojenosti složek zdraví (Havlíňová, 2006, s. 21):

- a) individuálního (tělesné zdraví, duševní zdraví, sociální zdraví a duchovní zdraví);
- b) komunitního (zdraví jedince by mělo být propojeno se zdravím komunity, ve které žije/pracuje);
- c) globálního (zdraví jedince je propojeno se zdravím světa, všech společenství).

Zásady Programu podpory zdraví ve škole jsou rozděleny do třech pilířů (Havlíňová, 2006, s. 81):

První pilíř: Pohoda prostředí

1. Pohoda věcného prostředí
2. Pohoda sociálního prostředí
3. Pohoda organizačního prostředí

Druhý pilíř: Zdravé učení

4. Smysluplnost
5. Možnost výběru a přiměřenost
6. Spoluúčast a spolupráce
7. Motivující hodnocení

Třetí pilíř: Otevřené partnerství

8. Škola jako model demokratického společenství
9. Škola jako kulturní a vzdělávací středisko obce

Ke každé zásadě má program ŠPZ rozpracována východiska pro strategii obsahu zásady, prostředky, které stanovují priority a specifika integračně pojaté podpory zdraví. Ty je možno aplikovat na potřeby a podmínky základní školy. V rukověti program ŠPZ jsou uvedena i rizika, která se mohou vyskytnout při realizaci přijatých opatření.

3.1 Síť Zdravých škol, jejich historie a současnost

Podle Havlíkové (2006, s. 288) se síť škol podporujících zdraví začala rozšiřovat po roce 1990 a je garantována Světovou zdravotnickou organizací pro Evropu (WHO Euro), Radou Evropy a Evropskou unií. Důvodem vzniku ŠPZ (European Network of Health Promoting Schools – ENHPS) bylo umožnit lidem odpovědné a autonomní rozhodování o zdraví a zvýšit tím jejich schopnost posilovat vlastní zdraví. V každé účastnické zemi je za program odpovědný národní koordinátor a určená instituce (tamtéž). Rozvoj programu ENHPS v evropském školství a prostředky dosažení strategických cílů na každé další období jsou stanoveny “na základě systematicky prováděné evaluace efektivity programu

ve stávajícím období a závěrů z diskusí o poznatcích a zkušenostech z implementace programu v národních podmínkách” (Havlínová, 2006, s. 288).

Z rezoluce 1. Evropské konference ŠPZ 1997 (Havlínová, 2006, s. 289) vyplývá, že by měla být Škola podporující zdraví založena na demokratických zásadách a vést “k podpoře učení, rozvoji jednotlivce a společnosti ke zdraví” (s. 289), pečovat o společenský a emocionální rozvoj jednotlivce, vytvářet prostředí (fyzické, sociální), jež by zvyšovalo pohodu. Kurikulum ŠPZ by mělo inspirovat učitele a zaměstnance školy a být “podnětem pro jejich osobní a odborný vývoj” (tamtéž). V rámci koncepce ŠPZ by se měli učitelé vhodně připravovat v rámci celoživotního vzdělávání. ŠPZ hodnotí úspěch i účinnost svých aktivit ve škole tak, aby zásady ŠPZ byly co nejefektivnější. Koncepce Zdravé školy propaguje spolupráci mezi ministerstvy školství a zdravotnictví, proklamuje rovněž partnerství na mezinárodní i regionální úrovni. Všichni zúčastnění by měli nést odpovědnost za své závazky a úkoly. Rovněž je zdůrazňováno partnerství mezi školou, rodiči a organizacemi v okolí školy. Tito aktéři školního života by měli mít „základní úlohu ve vedení, podpoře a posilování pojetí podpory zdraví ve škole“ (tamtéž, s. 290). Poslední zásada se týká udržitelnosti programu na podporu zdraví ve školách a úlohy vlády ve smyslu investice do vzdělání, zdraví a demokracie pro následující generace (s. 290).

Program ŠPZ se v České republice začal realizovat od roku 1992 (Havlínová, 2006, s. 294). Od svého vzniku prochází třemi etapami (Spilková, 2005):

1. ověřování programu v pilotních školách (1992 – 1997),
2. rozvíjení modelové praxe v celé síti od roku 1997,
3. přechod na etapu, ve které se podpora zdraví stává intergrální součástí vzdělávací politiky a kurikula všech škol (od roku 2001).

V současné době se program nachází ve třetí etapě, to znamená, že podpora zdraví (předmět Výchova ke zdraví) je součástí RVP ZV. Podle (Křivohlavý, 2001) bylo v době vydání jeho publikace v síti projektu Zdravá škola v ČR 98 škol základního vzdělávání (s. 234).

3.2 Evaluace školy podporující zdraví

Program Škola podporující zdraví se snaží pomoci školám vytvořit si vlastní školní projekt (Zdravá škola), při plánování vycházet ze situační analýzy, zpracovat si koncepci rozvoje školy, stanovit si evaluační kritéria a ukazatele dosažených výsledků a provádět autoevaluaci školy (Havlínová a kol., 2006, s. 13 – upraveno) a rovněž tím pomáhat reflexi a hodnocení práce pedagogů.

Návrh na evaluaci základních škol s programem ŠPZ je popsán v rukověti Programu podpory zdraví ve škole (Havlínová, 2006). Autorka uvádí požadavek pro školy s programem podpory zdraví, aby ve svém projektu formulovaly jasnou vizi svého poslání (srov. Prášilová, 2006) a znaky své identity, proto, aby se škola mohla dozvědět, co a jak má dělat pro podporu zdraví.

Havlínová (2006) upozorňuje, že dlouhodobý efekt působnosti programu podpory zdraví se ukáže až na celkové odolnosti (psychiky, osobnosti i organismu) osob, které v určitém věku školou projdou. Dostatečně potvrzené výsledky podle této autorky nelze jednoznačně prokázat (tamtéž). Havlínová (2006, s. 233) uvádí výsledky, které lze prokázat po poměrně krátké době, např. přijímání myšlenek podpory zdraví školou a jejími partnery, růst spolupráce mezi pedagogy, spolupráce s rodiči, obcí, zjiitelné změny sociálního klimatu a chování dětí, atd.

Principy a zásady Zdravé školy (subkap. 3.1) je podle Havlínové (2006) možno použít jako kritéria, podle kterých se dá škola hodnotit. Tato identifikační kritéria se dají použít ve všech etapách programu (tamtéž). Dále autorka uvádí, že záleží na každé škole, „aby sama průběžně ověřovala, jak se jí daří uskutečňovat projekt podpory zdraví i jaké jsou výsledky užívaného projektu (přijetí projektu do osobnosti žáků a zúčastněných dospělých)“ (tamtéž, s. 234).

Havlínová (2006) uvádí autoevaluační přístup, který přináší změnu do hodnocení školy (s. 234 - 235):

1. Škola hodnotí svůj projekt podle toho:

- co se žák skutečně naučil (co přijal ve svých návycích, chování, postojích, poznatcích, dovednostech);
- jak si žáci vedou s nějakým problémem, který u nich byl zaznamenán (zda těchto žáků přibývá nebo ubývá);
- jakou míru subjektivní pohody žáci, rodiče, učitelé, obec pocítují v způsobu života a činnosti školy;
- jaké jsou objektivní ukazatele činnosti školy a zdravého způsobu života na základě srovnání před a po realizaci projektu u žáků a u učitelského sboru.

2. Z výsledků evaluace dělá škola závěry, z těch pak vyvozuje změny v projektu školy pro další období (inovace). Inovace je prováděna jednou za čtyři roky.

Havlíková (2006) upozorňuje jednak na to, aby každá škola podporující zdraví „hodnotila sebe sama s použitím široké škály metod a postupů“ (s. 235) a jednak na to, aby škola neustále vyvíjela a hledala nástroje pro evaluaci projektu podpory zdraví (tamtéž).

4 Empirická část

Výzkum v této práci je kvantitativně orientovaný. Jeho záměrem je posoudit, jakým způsobem vybraná škola plní své stanovené cíle a vytyčení oblastí, ve kterých škola dosahuje dobrých výsledků a oblastí, které je třeba zlepšit. Cílem šetření bylo zjistit funkci projektu Zdravá škola v praxi a zjistit, do jaké míry jsou učitelé zapojeni do evaluačních činností ve škole. Budeme sledovat cíle evaluace vybrané Zdravé školy a jejich naplňování ze strany pedagogů, ředitele, dalších aktérů školy a jiných institucí. Především se však zaměříme na práci pedagoga. Použijeme výzkumných metod analýzy dokumentů, dotazníků, rozhovorů. Formulovali jsme deskriptivní výzkumný problém a stanovili si následující cíle této práce (výzkumné otázky):

- 1) Zjistit, jak funguje projekt Zdravá škola v praxi.
- 2) Zjistit, jaká je míra zapojení učitele do evaluačních činností ve škole.

Pro výzkum jsme vybrali základní školu s programem Škola podporující zdraví v mikroregionu Střední Haná (město Kojetín). Škola dala souhlas k provedení šetření a zároveň se nachází relativně blízko bydliště diplomantky. Projekt Zdravá škola je součástí ŠVP školy a je v mnohém blízký Výchově ke zdraví, která je oborem diplomantky (v době tvorby diplomové práce rodinné výchovy). Na základě domluvy s ředitelkou školy nám byly poskytnuty materiály a informace (především dokumenty týkající se práce školy, rozhovory), provedli jsme administraci dotazníku. Soubor respondentů byl tvořen učiteli 1. a 2. stupně základní školy podporující zdraví. Jako podklady pro empirickou část byly také použity závěry z výzkumného šetření Mapa školy, které provedla soukromá agentura na vlastní žádost školy (za které škola musela zaplatit příslušnou částku peněz). Tohoto šetření se zúčastnili učitelé, žáci i rodiče (viz subkap. 7.1). Na základě analýzy grafů jsme provedli interpretaci zpracovaných dat. Tato interpretace bude v budoucnu použita školou jako součást vlastního hodnocení školy.

Empirická část byla zpracována z výsledků výzkumných metod rozhovorů (s ředitelkou školy /příloha 3/, zástupkyní ředitelky školy), obsahové analýzy textů (Minimální program prevence sociálně patologických jevů 2007/2008, Mapa školy

2006/2007, Hodnocení školy – tabulka /příloha 1/, záznamy úspěšnosti absolventů ve školním roce 2006/2007, testy Kalibro a Cermat 2007, na Internetu prezentované Výroční zprávy o činnosti školy 2006/2007, Učební plán, Hodnocení žáků, Projekt Zdravá škola 2003/2004), Dotazníků pro učitele /příloha 2/, které jsme vytvořili za pomoci vedoucí diplomové práce.

4.1 Projekt Zdravá škola v praxi

Charakteristika školy podle Výroční zprávy o činnosti školy⁴ (dále jen Výroční zprávy) a ŠVP školy⁵:

Základní škola v Kojetíně je úplnou základní školou, 1. stupeň má pět ročníků, 2. stupeň čtyři ročníky, škola má dvě oddělení školní družiny. Mezi dubnem a únorem 2007 byla zřízena při základní škole přípravná třída se 7 žáky, protože však byla docházka nepravdělná, musela být třída k 1. 5. 2007 zrušena.

Škola je kombinací dvou budov (historické budovy a přístavby z 80. let 20. stol.), v roce 2004 bylo u školy vybudováno hřiště. Součástí školy je i školní družina. Ve školním roce 2006/2007 navštěvovalo školní družinu 60 dětí, družina byla otevřena rovněž v době volných hodin, žáci tak mohli využívat školní hřiště, Internet apod. Podle ředitelky školy se tato forma využití školní družiny osvědčila a příznivě ji hodnotili nejen žáci, ale i rodiče. Provoz školní družiny je upraven tak, aby vyhovoval většině rodičů.

Ve školním roce 2006/2007 docházelo do základní školy (k datu porady 21.6.2006) 284 žáků (161 chlapců, 123 dívek) 1. – 9. ročníku. V průběhu roku někteří žáci odešli na jinou školu. Škola měla 15 tříd (7 tříd 1. stupně, 8 tříd 2. stupně), 1 přípravnou třídu, 2 oddělení školní družiny.

Ve škole jsou odborné učebny fyziky, výpočetní techniky (2 učebny), dějepisu, přírodopisu, cizích jazyků, výtvarné výchovy, hudební výchovy, zeměpisu, laboratoř chemie a biologie a cvičná kuchyně.

⁴ http://zskojetin.na-webu.cz/html/vyroeni_zprava.html [cit. 13. února 2008]

⁵ <http://zskojetin.na-webu.cz/html/svp.html> [cit. 15. února 2008]

Na škole se od školního roku 2007/2008 vyučuje v 1. a 6. ročníku podle ŠVP, v ostatních ročnících se vyučuje podle programu Základní škola schváleného MŠMT ČR pod č. j. 16847/96-2⁶. Na ŠVP pracovali všichni pedagogové ve školním roce 2006/2007. Základní škola pracovala podle programu Základní škola, od 1. 9. 2007 se v 1. a 6. ročníku vyučuje podle ŠVP (Výroční zpráva 2006/2007).

4.1.1 Poznatky získané z rozhovorů

Poznatky jsme získali z rozhovoru s ředitelkou školy (příloha 3) realizovaného dne 18. 5. 2007 a z rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy (příloha 4) realizovaného dne 22. 2. 2008. Podle tabulky Hodnocení školy (příloha 1) provádějí ředitelka školy i zástupkyně ředitelky hospitace, zástupkyně ředitelky mimo jiné odpovídá za projekt Zdravá škola v praxi.

Z rozhovoru s ředitelkou školy vyplývá, že škola prozatím nemá dostatek zkušeností s evaluací (autoevaluací). Do programu Škola podporující zdraví se vybraná základní škola rozhodla vstoupit z důvodu konkurenceschopnosti. Program byl svým obsahem blízký ředitelce školy i učitelům. Ocenili především propojení s enviromentální výchovou a myšlenku zdravého životního stylu.

Ohledně spolupráce vybrané školy podporující zdraví s dalšími školami podporující zdraví hovoří ředitelka školy kladně. Rovněž uvádí, že mnoho škol se rozhodlo v programu nepokračovat (předkládání inovací projektu Zdravá škola každé čtyři roky). Ředitelka školy potvrzuje náš názor (srov. Havlíková, 2006), že protože součástí RVP je předmět Výchova ke zdraví, mnoho škol musí problematiku zdraví zařadit do svého ŠVP. Přesto se učitelé snaží získávat informace od svých kolegů z jiných škol podporujících zdraví. Z rozhovoru vyplývá, že škola je otevřená svému okolí, má velmi dobrou spolupráci se svým zřizovatelem (starostou obce) i Hygienou města Přerova. Česká školní inspekce (ČŠI) podle tvrzení ředitelky školy s programem dále nepracovala. Rovněž uvádí, že Rada školy se o evaluaci školy prozatím nezajímala.

⁶ <http://zskojetin.na-webu.cz/html/informace.html> [cit. 13. února 2008]

Z rozhovorů vyplývá, že vybraná základní škola se stala členskou školou programu ŠPZ v roce 2000 – 2004. V roce 2004 provedla škola inovaci projektu Zdravá škola. Další inovace by měla být předložena v době tvorby diplomové práce (v roce 2008). Inovace projektu v roce 2004 ukázala slabé i silné stránky školy, ohrožení i příležitosti. Některé cíle, které si škola stanovila se podařilo splnit dle očekávání, některé nad očekávání. Nepodařilo se však např. dosáhnout dohody s majitelem bufetu o změně skladby nabízených potravin (nabízené potraviny většinou neodpovídají zdravému životnímu stylu).

Z rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy dále vyplývá, že o inovaci projektu se většinou více zajímali učitelé 1. stupně. Rovněž uvádí, že v minulých letech škola nevěnovala tolik pozornosti sebereflexi (autoevaluaci) práce učitele. V další inovaci projektu Zdravá škola by se podle jejích slov na tuto kompetenci učitele chtěla škola více zaměřit. Dalším zjištěním při inovaci projektu bylo nevhodné (“drsné”) chování dětí k sobě navzájem. O vulgárnosti a zvýšené agresivitě žáků se zmiňuje i ředitelka školy ve Výroční zprávě o činnosti školy 2006/2007. Tuto situaci se škola (učitelé) pokouší řešit ve vyučování např. v hodinách Občanské výchovy (tzv. mini-projekty na prevenci sociopatologických jevů).

Od 1. 9. 2007 začíná škola pracovat podle vlastního ŠVP, v němž je, jak vyplývá z rozhovoru se zástupkyní ředitelky, zakomponován projekt Zdravá škola. Projekt podle ní prolíná všemi oblastmi ŠVP. Škola má již vytvořeny podmínky pro uskutečňování RVP (materiální, personální, hygienické, organizační a jiné) – na tuto oblast se škola zaměřila již v tvorbě projektu Zdravá škola. Většina učitelů se účastnila seminářů k tvorbě ŠVP (Výroční zpráva 2006/2007). Zástupkyně ředitelky se účastnila projektu Koordinátor. V rozhovoru uvádí, že tvorba projektu Zdravá škola v mnoha směrech usnadnila učitelům tvorbu ŠVP (totéž podle ní potvrdili i účastníci semináře).

Co se týče naplňování pilířů podpory zdraví, podle zástupkyně ředitelky se méně daří naplňovat zásadu Spoluúčast a spolupráce mezi žáky. Naopak se daří naplňovat zásadu Možnost výběru a přiměřenosti (především u dětí s poruchami učení). Podle Dotazníků pro učitele téměř všichni respondenti uvedli, že dávají žákům na výběr jen to, co žáci zvládnou (různé obtížnosti úloh apod.), uplatňuje různé metody práce ve dvojicích, popř. učitelé

žákům vyhradí více času na vypracování úkolu. Někteří pedagogové využívají pomoc pedagogického asistenta, který ve škole působí.

Zásada pohody věcného prostředí (především materiálního zázemí školy) je podle zástupkyně ředitele na dobré úrovni (kvalitní technické vybavení učeben, počítačové programy, pomůcky).

Na otázku, zda mohou děti spolurozhodovat o tom, co a jak se učí, odpověděla zástupkyně ředitele záporně. Uvedla, že ve vyučování učitelé spíše zohledňují žáky slabší, především s poruchami učení. Co se týče forem výuky, v některých třídách (zejména “problémových”) učitelé používají osvědčených aktivizačních forem výuky (o jejich použití ve třídách diskutují ve volném čase).

Další získané poznatky z rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy se týkaly přípravy učitele na výuku, hospitací ve vyučování, materiálního vybavení školy, spolupráce školy s psychologem.

4.1.2 Poznatky získané analýzou dokumentů

Pro získání potřebných informací jsme analyzovali následující dokumenty:

- a) Minimální program prevence sociálně patologických jevů 2007/2008,
- b) Mapa školy 2006/2007,
- c) Hodnocení školy – tabulka /příloha 1/,
- d) záznamy úspěšnosti absolventů ve školním roce 2006/2007,
- e) testy Kalibro 45 a Cermat 2007,
- f) Výroční zpráva o činnosti školy 2006/2007,
- g) Učební plán,
- h) Hodnocení žáků,
- i) Projekt Zdravá škola 2003/2004,
- j) Dotazníků pro učitele /příloha 2/,

Analýzou dokumentů jsme získali poznatky:

- 1) o cílech, kritériích a oblastech hodnocení školy (příloha 1);
- 2) o úspěšnosti absolventů v roce 2006/2007;
- 3) o prevenci sociálně patologických jevů (Minimální program prevence sociopatologických jevů 2007/2008);
- 4) k analýze testů Kalibro a Cermat 2007 (úspěšnost žáků v porovnání s ostatními školami, sebereflexe žáků);
- 5) k analýze dotazníkového šetření Mapa školy 2006/2007;
- 6) k analýze Dotazníků pro učitele (příloha 2);
- 7) o práci školy, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, o hodnocení žáků, o učebních (tématických) plánech, o ŠVP;
- 8) o projektu Zdravá škola 2000/2004.

Deskripce výzkumných metod

Interview (rozhovor)

Pro polostrukturované interview (rozhovory) s ředitelkou školy (příloha 3) a zástupkyní ředitelky školy (příloha 4) jsme použili otevřené otázky, abychom získali základní orientaci ve zkoumaném poli. Některé otázky jsme museli v průběhu rozhovoru přeformulovat.

Dotazník

Použití dotazníku jsme volili z důvodu časové náročnosti rozhovorů. Dotazník pro učitele byl vytvořen na základě některých zásad Programu ŠVP a příspěvku k obsahovému zaměření hospitační činnosti ředitelů základních a středních škol (Hospitace v práci ředitele školy). Dotazníků bylo administrováno celkem 24, respondenti jich vrátili 9. Respondenty byli učitelé 1. i 2. stupně s rozdílně dlouhou dobou praxe. Pedagogové měli podle slov ředitelky školy problém s vyplněním dotazníku pro učitele, proto zřejmě byla návratnost nízká. Většina respondentů (6) působila na škole 11 a více let. 3 respondenti působí na škole 5 – 10 let. 5 respondentů učí na 2. stupni, 3 respondenti učí na 1. stupni. 1 respondent položku neuvedl.

Obsahová analýza dokumentů

Analyzovali jsme dostupné dokumenty vybrané základní školy, které nám byly poskytnuté ředitelkou školy. Dokumenty, které jsme uvedli výše, nám umožnily získat informace, které nebyly zjištěny rozhovory.

Testy Kalibro 45 byly zaměřeny na český jazyk, matematiku a všeobecné znalosti a byly použity ve 3., 7., a 9. ročníku. Testy Cermat jsou zaměřeny na oblasti matematických dovedností, dovedností v českém jazyce a obecných dovedností. Účastnili se žáci 5. a 9. ročníku. Pro lepší přehlednost jsem výsledky zaokrouhlili.

K testování agentury Cermat bylo přihlášeno 33 žáků 9. tříd – počet realizovaných testů byl 28 v matematických dovednostech, 27 v dovednostech v českém jazyce, 28 v obecných dovednostech. Úspěšnost žáků 9. tříd byla v porovnání se základními školami v ČR nižší v testech zaměřených na obecné dovednosti (46 %), v porovnání se ZŠ ČR o 19 %. V matematických dovednostech (31,5 %) byly výsledky nižší o 13 % a v dovednostech z českého jazyka (41,5 %) byly výsledky v porovnání se ZŠ ČR nižší o 13 %. Testy matematických dovedností se skládaly mj. z komplexů úloh k základním matematickým operacím – úspěšnost v řešení těchto úloh byla nižší o 21 % v porovnání se ZŠ ČR. V oblasti zaměřené na český jazyk měli žáci nejnižší skóre v komplexu úloh s výchozími neuměleckými texty. V porovnání se ZŠ ČR činil rozdíl 20 %. Nízká úspěšnost se ovšem projevila i na celkových výsledcích všech testovaných škol v ČR. V testech obecných dovedností byla úspěšnost až o 20 % nižší než byl průměr ZŠ ČR. Nejnižší úspěšnost v testech obecných dovedností se projevila ve „vyhledávání a porovnání dílčí informace číselného charakteru“ (30 %). V porovnání se ZŠ ČR to bylo o 31 %. Naopak úspěšní byli žáci 9. tříd v úlohách s „globálním porozuměním informacím slovního charakteru a vysouzením nové informace“ (57 %). Při porovnání se ZŠ ČR činil však rozdíl 14 %.

Pro empirické šetření se nám navrátila jen třetina administrovaných dotazníků. Všechny dokumenty, které jsme chtěli prostudovat se nám podařilo získat. Z důvodu časové náročnosti rozhovorů a pozorování v hodinách jsme zvolili administraci dotazníků pro učitele.

4.2 Zapojení učitelů do evaluačních aktivit školy

Zapojení učitelů do evaluačních aktivit jsme zjišťovali prostřednictvím dotazníků, rozhovorů, analýzou dokumentů (Výroční zpráva o činnosti školy 2006/2007) ŠVP, tématických plánů.

Podle ŠVP (2007/2008) je cílem školy vytvořit školu pro všechny, zejména pro děti s různými vzdělávacími potřebami a poruchami učení a vytvořit ve škole bezpečné a zdravé prostředí. U žáků by měli učitelé rozvíjet kompetence (podle RVP ZV). Snaží se motivovat žáky k celoživotnímu učení, podněcovat je k logickému, tvořivému a kritickému myšlení, vést žáky k účinné komunikaci, rozvíjet jejich schopnost spolupráce, připravovat žáky jako svobodné a přitom zodpovědné osobnosti, pomáhat žákům rozvíjet dovednosti a uplatňovat vědomosti v praxi.

4.2.1 Práce učitelů ve škole

Podle zástupkyně ředitelky školy se učitelé chtějí se zapojit do inovace projektu Zdravá škola. Potvzuje to tím, že většina učitelů si pročetlo projekt Zdravá škola a mělo návrhy na zlepšení. Cenné informace jsme získali analýzou Mapy školy.

Z dotazníkového šetření Mapa školy (2006/2007) vyplývá, že v rámci zpětné vazby a reflexe práce učitelů, si 78 % učitelů myslí, že mají od svých žáků dostatek informací, jak komu z nich vyhovuje jejich způsob výuky, její forma, tempo, srozumitelnost. Většina učitelů, kteří odevzdali dotazník (příloha 3) považují za reflexi své práce (otázka: “Jak v průběhu vyučování zjistíte, že žák učivo dobře pochopil”) např. jinak položené otázky, samostatnou práci, frontální opakování na konci hodiny, zadání domácího úkolu, jeden respondent uvedl výklad a vysvětlení. Jeden respondent (1. stupeň) uvedl *“konkrétně se zeptám, zda tomu porozuměli ... zkusíme učivo konkrétně použít přímo v nějakém cvičení, úkolu, křížovce ... příkladu.”* Odobnou metodu uvedla ještě jeden respondent. Tato forma získávání zpětné vazby se týká zjišťování míry porozumění učivu. Pro většinu respondentů bylo samozřejmé dovysvětlovat klasifikaci ještě slovním komentářem, především z důvodu nízkého věku žáků (učitelé 1. stupně), motivace slabších žáků, srovnávání práce žáků, akceptace známky žákem.

Naproti tomu více jak polovina žáků (55 %) tvrdí, že se jich učitelé na jejich názor neptají. 24 % žáků uvádí, že se o jejich názor na výuku zajímá jen menšina učitelů. Až 66 % žáků má obavy říct, že něco během hodiny neví, nebo se mu nezdá na výkladu učitele, aniž by se učitel naštval nebo žáka zesměšnil (Mapa školy, 2006/2007). Výsledky dotazníkového šetření zaznamenaly výraznější názorové rozpory mezi žáky a učiteli. Škola se dosud plně nezaměřila na tuto oblast, popřípadě nezjistila jak učitelé získávají informace, jak často a jestli si o tom vedou nějaké záznamy o práci žáků (písemná forma od žáků apod.). Podle dotazníků pro učitele (příloha 3) si většina učitelů vede klasifikační sešit, popř. poznámkový blok (odpovědi na otázku “Jak si vedete záznamy o práci žáků a jak s nimi pracujete?”) Třetina učitelů, kteří dotazník odevzdali s klasifikací dále pracuje. Do klasifikačního sešitu zapisují problémy žáků, možnosti nápravy, hodnocení, spolupráce s rodinou, informace, z konkrétně čeho známka byla, dva respondenti přímo odpověděli, že nekladou důraz na průměr známek.

4.2.2 Učitelé a evaluace

Z dotazníků pro učitele jsme zjistili, že program ŠPZ téměř žádnému z respondentů nepomáhá při autoevaluaci (sebehodnocení) jejich práce (1 respondent odpověděl kladně, ale neuvedl, jakým způsobem mu program ŠPZ pomáhá při autoevaluaci). Jeden respondent odpověděl, že neví.

Na otázku provádí-li učitelé autoevaluaci (sebehodnocení) své vlastní práce, popř. jakých metod přitom používají, odpověděli někteří respondenti pouze ‘ano’ bez uvedení používaných metod. Někteří respondenti považují za autoevaluaci výsledek své práce (“*je-li výsledek mé práce dobrý, je to i moje zásluha, pokud většina žáků ‘umí’, odvedla jsem práci dobře*”). Pouze dvě respondentky provádí autoevaluaci soukromě (“*kontrola žákovských prací, práce dětí v hodině, ohlasy rodičů, zda děti chodí do školy rády, pokud se něco nedaří, přehodnotím postup práce, metody, atmosféru ve třídě, mít pocit dobré hodiny*”).

Jeden respondent uvedl, že autoevaluaci své práce neprovádí (“*výsledky vidím konkrétně v hodinách, zlepšení, zhoršení výsledků*”).

Podle (Hodnocení školy - příloha 1) je jedním z cílů autoevaluace Úroveň pedagogického procesu a práce jednotlivých pedagogů. Cíl je určen několika indikátory:

- a) Průběh pedagogického procesu
- b) Příprava na výuku, úroveň písemných prací
- c) Tématické plány
- d) Výsledky v soutěžích
- e) Plnění pracovních povinností
- f) Úroveň vedení dokumentace
- g) Aktivita a iniciativa práce pro školu
- h) DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků)

Ad a) Průběh pedagogického procesu

Podle šetření Mapa školy (2006/2007) si 65 % učitelů a rodičů myslí, že žáci nejsou učením přetěžováni. 60 % žáků 2. stupně však náročnost učení nedokázalo posoudit. 61 % učitelů uvádí jako nejdůležitější cíl školy naučit se učit se, vyhledávat a zpracovávat informace. Na otázku “Jak často si místo toho, co vám všechno řekl(a) učitel(ka), odpovídáte na některé vaše otázky sami tak, že si hledáte odpovědi v knihách, na internetu, v časopisech atd.?” jen 3 % žáků odpovědělo, že si odpovědi na některé otázky hledají každou hodinu a 16 % ve většině hodin. 28 % žáků tvrdí, že ve výuce nikdy samostatně nevyhledávali informace a 45 % uvádí, že možnost samostatného vyhledávání dostali v menšině hodin. Toto zjištění naznačuje, že cíl naučit se učit se a vyhledávat a zpracovávat informace nemá prioritní místo ve školní praxi a že učitelé proklamují „správný postoj“⁷.

Ad b) Příprava učitele na výuku, úroveň písemných prací

Škola si jako součást autoevaluace nechala aplikovat testy hodnotící výsledky vzdělávání žáků 5. a 9. ročníků a testy Kalibro pro 3., 5., 7. a 9. ročníky a testy Cermat (Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 9. tříd a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií 2007 a Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. ročníku ZŠ 2007), (viz subkap. 4.1.2).

⁷ Mapa školy 2006/2007

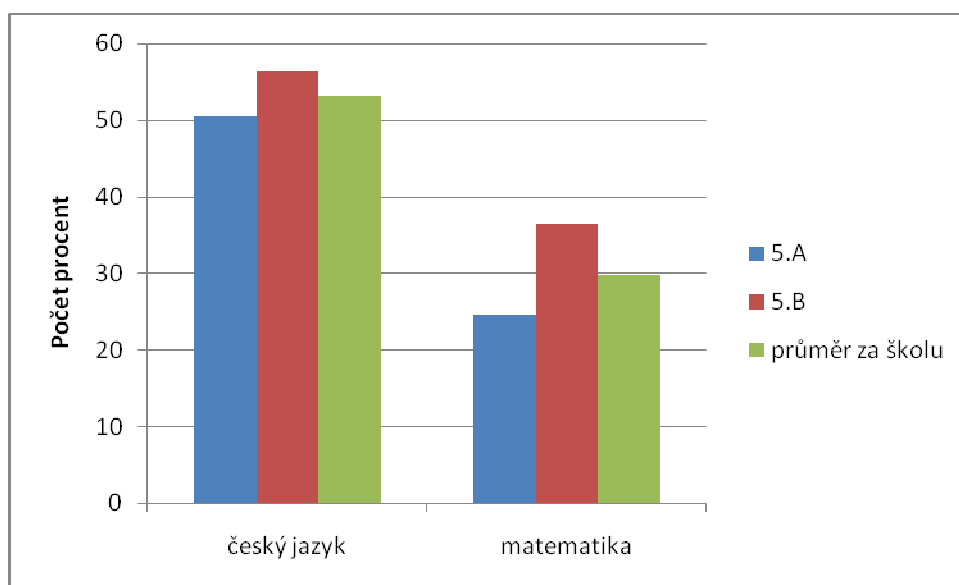
Kalibro 45 (3. ročník) 2007

Průměrná úspěšnost za třídu⁸ je v českém jazyce 71,6 % z celkového počtu 19 žáků, matematice 61,7 % z celkového počtu 21 žáků, v prvouce 61,7 % z celkového počtu 23 žáků. Žáci 3. ročníku dosáhli relativně dobrých výsledků, slabších výsledků však dosáhli v úlohách ve kterých měli svoji odpověď zdůvodnit (prvouka, matematika), v některých úlohách s obrázky (český jazyk, prvouka) a poloze obrazců (matematika).

Kalibro 45 (5. ročník) 2007

Průměrná úspěšnost za třídu 5. A je v českém jazyce 50,5 %, celkový počet žáků byl 16. Průměrná úspěšnost v českém jazyce za třídu 5. B činí 56,4 %, celkový počet žáků byl 13. V matematice byla úspěšnost 24,6 % ve třídě 5. A (16 žáků), ve třídě 5. B 36,3 % (13 žáků). Průměr za školu činí v českém jazyce 53,1 % a matematice 29,8 %.

Obr. 1 Porovnání výsledků z českého jazyka a matematiky žáků 5.tříd

Žáci 5. ročníku dosáhli relativně nízkých výsledků, především v matematice, v českém jazyce byla úspěšnost nepatrně vyšší. Žákům dělaly problémy úlohy v matematice zaměřené na vypočtení délky, hmotnosti (podle tabulky), výpočet rozdílu

⁸ Zde i průměrná úspěšnost za školu

mezi cenami (nejnižší výsledky). Nejvyšších výsledků žáci dosáhli při převodu časových údajů a práci s grafem. V českém jazyce měli žáci problémy s úlohami založenými na práci s uměleckým textem.

Kalibro 45 (7. ročník) 2007

Průměrná úspěšnost za třídu 7. A z českého jazyka činí 65,5 % a z matematiky 22,6 % při počtu 19 žáků. Úspěšnost za třídu 7. B je v českém jazyce 71,6 % (13 žáků) a v matematice 20,4 % při počtu žáků 14. Celková průměrná úspěšnost za školu tedy činí v českém jazyce 68 % a v matematice 21,6 %. Žáci 7. ročníku dosáhli velmi nízkých výsledků v matematice. Problémy měli žáci většinou v úlohách zaměřených na případy z reálného života⁹. Naopak test z českého jazyka nedělal žákům větší problémy.

Kalibro 45 (9. ročník) 2007

Průměrná úspěšnost za třídu 9. A je byla v anglickém jazyce 53,3 % při celkovém počtu 13 žáků. Třída 9. B konala testy z anglického i německého jazyka. V anglickém jazyce byla průměrná úspěšnost 9. B 43,5 % při počtu 8 žáků, v německém jazyce 53,7 % při počtu 6 žáků. Průměrná úspěšnost za školu činila celkově v anglickém jazyce 49,6 % a německém jazyce 53,7 %. Žáci 9. ročníku dosáhli relativně dobrých výsledků v testech z anglického i německého jazyka. Problémy žákům dělaly otázky zaměřené na rozlišení pravdivého tvrzení česky nebo anglicky, v němčině to byly především lokální náhrady nebo dosazování výrazů.

Cermat

Úlohy matematických dovedností zvládli žáci 9. A podobně jako žáci testovaných základních škol. Dovednosti v českém jazyce nebyly pro žáky 9. A tak snadné. Úlohy k obecným dovednostem pro ně byly relativně obtížné. Úlohy matematických dovedností byly pro žáky 9. B relativně obtížné.¹⁰

⁹Úspěšnost v otázkách: ředění sirupu – 0% , zásoba soli - 3%, kolik dní vydrží - 3%

¹⁰ Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 9. tříd ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií 2007

V testech byla zjišťována míra sebehodnocení žáků 9. tříd. Za sebehodnocení žáků je považováno subjektivní očekávání žáků ve srovnání s realitou (Cermat, 2007). Převažuje značné přecenění (63 %) v testech matematických dovedností, 42 % v testech dovedností v českém jazyce a 70 % v testech obecných dovedností. Žáci se ve svém subjektivním hodnocení značně přecenili. Co se týče průběhu testování 57 % žáků „během řešení testu narazilo na velké množství typů úloh s jejichž způsobem řešení se ve škole nikdy nesetkalo“ (Cermat, 2007). 74 % žáků tvrdilo, že „test je pro ně zajímavější jak písemka“ (tamtéž).

Výsledky žáků 5. tříd v matematických dovednostech (55 %), dovednostech v ČJ (53 %) a obecných dovednostech (51 %) byly průměrně o 9 % nižší než u žáků testovaných škol v ČR.

Testy matematických dovedností se skládaly mj. z komplexů úloh k základním matematickým operacím, komplexu úloh zpracovávající číselné informace a komplexu úloh s geometrickou tematikou – úspěšnost v řešení těchto úloh byla ve srovnání s výsledky ostatních škol o 6,5 % nižší.

V oblasti zaměřené na český jazyk byly výsledky o 8 % nižší v porovnání se školami v ČR. Nejnižší úspěšnost měli v testu žáci 5. tříd v komplexu jazykové správnosti (48,4 %), což je o 8,7 % méně než průměr škol ČR.

V oblasti zaměřené na obecné dovednosti byli žáci nejméně úspěšní v komplexu úloh vyhledání a porovnání dílčí informace číselného charakteru. Pokud žáci dosahují v tomto komplexu slabších výsledků, znamená to, že vážně jejich dovednost zaujímat k textu odstup a interpretovat jej jako celek.¹¹

U žáků 5. tříd převažuje značné přecenění (41 %) v testech obecných dovedností, v testech matematických dovedností a dovedností v českém jazyce měli žáci reálný odhad ve 40 %.

¹¹ Popis komplexů úloh jednotlivých testů

Podle (Výroční zpráva 2006/2007) považuje škola testy za zcela jiný způsob hodnocení žáků, než jaký znají od učitelů.

Z rozhovoru se zástupkyní ředitele školy vyplývá, že při hospitacích předkládají písemné přípravy především mladší učitelé (s méně zkušenostmi) nebo naopak starší učitelé (přechodná výpomoc). Zástupkyně ředitele školy se při hospitacích ve třídách zaměřuje každý školní rok na jinou oblast výuky (např. organizace vyučovací jednotky, psychohygiena atd.). O pozorované oblasti informuje pozorovaného pedagoga předem. Připravenost učitelů na výuku posuzovala zástupkyně ředitele školy podle formulace výukových cílů, podle připravenosti didaktických prostředků (učebnice, encyklopedie atd.), rovněž podle toho, jak si učitel vede ve sledované oblasti (viz výše).

Ad c) Tématické plány

Tématické plány vytvářejí vyučující jednotlivých předmětů (členové předmětových komisí). Jednotlivé tématické plány jsou prezentovány na webových stránkách školy. Ředitelka školy a zástupkyně ředitelky školy kontrolují tématické plány čtvrtletně.

Ad d) Výsledky v soutěžích

Vedení školy každoročně vede přehledy o výsledcích žáků v soutěžích. Podle (Výroční zpráva, 2006/2007) se žáci školy se účastnili mnoha soutěží pořádaných MŠMT, mikroregionem i jinými subjekty. Nejúspěšnější byli žáci 8. ročníku, kteří se umístili na 2. místě ve finálovém kole soutěže pořádané PřF UP. Žáci se rovněž úspěšně účastnili biologické soutěže Naší přírodou. Průměrné bylo umístění v dějepisné, zeměpisné a malé chemické olympiádě. Žáci se pravidelně dobře umisťují v dopravní soutěži (projekt Dopravní výchova).

Ad e) Plnění pracovních povinností

Plnění pracovních povinností kontrolují průběžně ředitelka školy (přírodovědné předměty) a zástupkyně ředitelky školy (humanitní předměty). Zástupkyně ředitelky školy v rozhovoru uvádí, že učitelům cizích jazyků stanovila jako povinnost návštěvu svých kolegů ve výuce. Z počátku považovali učitelé tento požadavek za nepříjemný („kontrola“

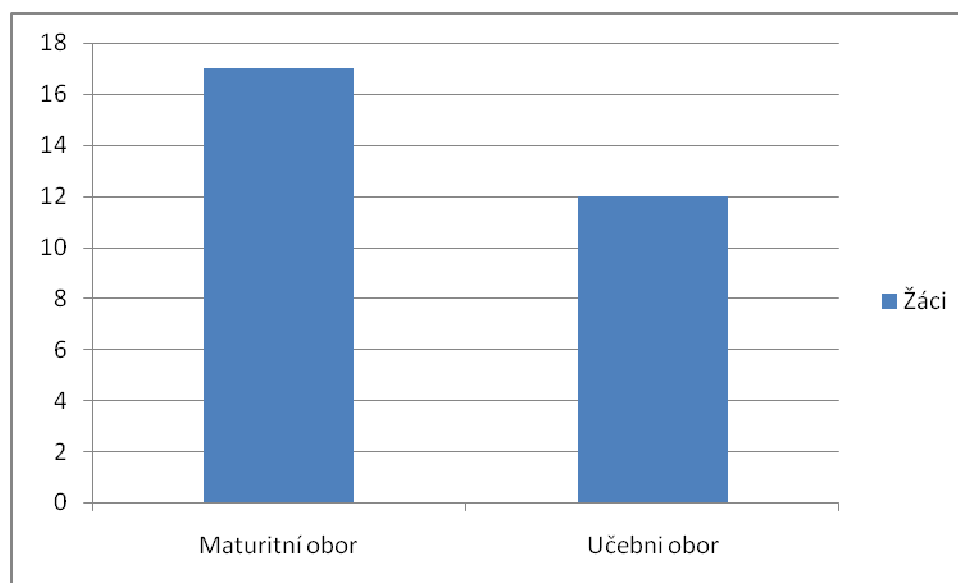
kolegy ve vyučování), později si, podle slov zástupkyně ředitele učitelé zvykli a provádějí hospitace i v rámci předmětových komisí.

Jako indikátor úspěšného plnění pracovních povinností slouží i zjištění úspěšnosti absolventů. Přehledy o úspěšnosti absolventů a jejich umístění na střední školy, popř. střední odborná učiliště vede výchovný poradce.

Podle (Výroční zpráva, 2006/2007) byli všichni vycházející žáci, kteří si podali přihlášku umístění na střední školy (1 žák v 9. ročníku si nepodal přihlášku, 1 žákyně vycházející ze 7. ročníku byla umístěna do diagnostického ústavu. Na víceletá gymnázia odchází 6 žáků, z 9. ročníku vychází 33 žáků, 3 z nižších ročníků.

Ve školním roce 2006/2007 neprospělo v 1. pololetí 21 žáků, v 2. pololetí 13 žáků. 6 žákům ředitelka školy povolila opravné zkoušky, zbývajících žáci neprospěli, ale podle školského zákona postupují do vyššího ročníku. V nižším ročníku ukončili školní docházku 3 žáci (Výroční zpráva 2006/2007).

Obr. 2 Úspěšnost umístění žáků 9. tříd na střední školy podle maturitního a učebního oboru

Podle testů (Cermat, 2007) si zvolilo daný obor 64 % žáků 9. tříd, protože o něj mělo zájem. 68 % si zvolilo obor kvůli velmi dobrému uplatnění a finančnímu ohodnocení. Většina žáků si zvolila obor sama nebo za pomoci známých a kamarádů.

Ad f) Úroveň vedení dokumentace

Kontroly dokumentace (třídní knihy, výkazy) provádí měsíčně ředitelka školy a/nebo zástupkyně ředitelky. Úroveň vedení dokumentace je podle vedení školy dobrá.

Ad g) Aktivita a iniciativa práce pro školu

Aktivita a iniciativa práce pro školu je záležitostí zájmu učitelů za aktivní podpory školy. Patří sem především mimoškolní činnost.

Mimoškolní činnost je vybranou základní školou velmi podporována. Jak vyplývá z Výroční zprávy, školu navštěvuje větší počet žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, proto se škola soustředí na prevenci sociálně patologických jevů (viz subkap. 5.2.2). Od školního roku 2006/2007 probíhá ve škole projekt Nekuřácká kampaň. V příštím roce škola plánuje dotazník, jehož předmětem bude odradit některé kuřáky od kouření.

Kromě projektu Zdravá škola (viz kap. 3), jsou součástí kurikula školy projekty Tvořivá škola, Škola bez drog, Klub ekologické výchovy, Zdravé zuby, Školička pro předškoláky.

Většina aktivit pořádaných školou mají podporovat primární prevenci (Minimální program, 2007/2008). Jsou to aktivity pořádané pro žáky, které by měly podporovat dobré vztahy, umožnit seberealizaci a učení se v reálných situacích. Kromě již zmíněného projektu Nekuřácká kampaň, škola zajišťuje exkurze na pracovištích KAPPA v Přerově, besedy a přednášky s odborníky (např. Městská policie, sociální kurátoři), školní výlety a školy v přírodě, pořádá akci „Červená stužka“, Týden zdraví. Děti mají rovněž možnost rozvíjet svoji zodpovědnost za vzájemné soužití a výsledky spolupráce mezi ročníky ve Školním parlamentu. Setkání Školního parlamentu napomáhají prevenci problémů ve třídách a poskytují žákům možnost vyjádřit se k organizaci školy. Podle (Hodnocení školy)

odpovídá za činnost Školního (Žákovského) parlamentu pedagog pověřený užší spoluprací s parlamentem. Každoročně podává vedení školy hodnotící zprávu.

O úspěšnosti (popř. dalším doporučení) jednotlivých akcí informují průběžně jednotliví pedagogové ředitelku školy (Hodnocení školy).

Podle (Výroční zpráva, 2006/2007) vyučující na 1. stupni navrhli projekt Školička pro děti předškolního věku. Tento projekt by podle nich měl přispět k přípravě vstupu do školy a k prezentaci školy na veřejnosti.

Volitelné předměty

Žáci ve škole mají podle zástupkyně možnost výběru volitelných předmětů. Podle (Mapa školy, 2006/2007) nabídka stávajících volitelných předmětů, které škola nabízí vyhovuje 44 % žáků. 22 % žáků si naopak myslí, že volitelných předmětů je málo a 19 % si musí zvolit to, co nechce.

Z rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy vyplývá, že škola reaguje na názory žáků (dotazník pro žáky) ohledně volitelných předmětů. Rovněž je podle ní rozhodující, co jsou schopni nabídnout učitelé. Žáci mají možnost po půl roce se z volitelného předmětu odhlásit, každý rok vytvářejí učitelé nové seznamy.

Žáci 6. tříd si mohou zvolit dva volitelné předměty (např. německý jazyk, zeměpis, fyzika, přírodopis), žáci 7. – 9. ročníku si mohou vybrat jeden volitelný předmět (míčové hry, zeměpis, přírodopis, ruština).

Ad h) Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Poznatky o dalším vzdělávání pedagogů jsme získali z rozhovoru se zástupkyní ředitelky školy a z analýzy Výroční zprávy 2006/2007. V roce 2000 bylo další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP) nepovinné. DVPP se tedy účastnili jen někteří pedagogové. Od r. 2004 jsou však pedagogičtí pracovníci povinni se dále vzdělávat. V dalších letech se DVPP účastnili postupně všichni pedagogové, tak, aby každý předmět měl rovnoměrné zastoupení (alespoň 1 učitel za 1 předmět). Učitelé se účastnili 2 cyklů

kurzů počítačové gramotnosti (správce počítačové sítě se zúčastňuje dalších potřebných školení), vyučující cizích jazyků se pravidelně vzdělávají (3 vyučující anglického jazyka, 5 vyučujících na 1. stupni jsou schopny vyučovat anglický jazyk až do 9. ročníku). Učitelé mají na výběr, jaký seminář/kurz si zvolí.

Většina učitelů využívá osobní počítač k samotné výuce, přípravě na vyučování nebo k administrativním pracem (Výroční zpráva 2006/2007).

Podle dotazníků pro učitele (viz příloha 2) odpověděli učitelé na otázku „Co je podle Vás přínosem či slabou stránkou Vašeho dalšího vzdělávání?“. Přínos dalšího vzdělávání vidí v nových informacích, zkušenostech, nových materiálech a metodách, možnostech konzultací s odborníky. Za základní problém považují především nedostatek finančních prostředků nejen na uhrazení kurzů, ale i na následné pořízení potřebných pomůcek. Rovněž poukazují na nedostatek času. Někteří respondenti považovali za přínos školení, která mají smysl či považují další vzdělávání za nutnost.

5 Klima školy

Školní klima bylo zjišťováno prostřednictvím dotazníkového šetření Mapa školy 2006. Grecmanová (Chráška, 2004) (viz kap. 2) uvádí příznivý vliv pozitivního školního klimatu na žáky a učitele (na jejich pracovní spokojenost a motivaci) a na atmosféru školy. Do této kapitoly jsme zahrnuli zjištění míry spokojenosti učitelů, žáků a rodičů se školou, způsoby hodnocení žáků učiteli, komunikace učitelů s žáky, prevence sociálně patologických jevů a materiální zázemí školy.

5.1 Hodnocení školy pedagogy, žáky a rodiči¹²

Dotazníkové šetření (Mapa školy, 2006/2007) se zabývalo kvalitou a formou výuky. Otázka pro rodiče a učitele týkající se kvality a formy výuky zněla: “Kolik bodů byste udělil(a) vaší škole za kvalitu výuky?” 22 % - 6 % rodičů¹³ mnohdy nedovedlo kvalitu výuky posoudit, v případech kdy ano, hodnotili školu většinou 5, 6, nebo 7 body¹⁴. Podle (Mapa školy, 2006/2007) byli učitelé ve svém hodnocení kritičtější. 74 % učitelů hodnotí kvalitu výuky jako nízkou (2, 3, nebo 4 body)¹⁵. Rodiče jsou spokojenější s výukou než učitelé. Spokojenost rodičů můžeme považovat za jednu ze silných stránek školy. Menší spokojenost učitelů naopak za slabou stránku školy. 91 % učitelů si myslí, že v přístupu jednotlivých učitelů k výuce existují velké rozdíly a 35 % učitelů nepociťuje v současnosti ve své práci žádné nedostatky. 17 % učitelů se nedaří žáky zaujmout.

54 % žáků odpovědělo na otázku mají-li výhrady k tomu, jak se někteří jejich spolužáci chovají k učitelům¹⁶ záporně. 37 % však k chování svých spolužáků výhrady má. Téměř všichni učitelé (99 %) mají vážné výhrady k tomu, jak se žáci chovají k učitelům¹⁷.

¹² Hodnocení školy bylo zpracováno v dotazníkovém šetření (Mapa školy, 2006)

¹³ šetření zahrnuje rodiče 1. – 9. tříd

¹⁴ 7 - výborná kvalita

¹⁵ 1 - nízká kvalita

¹⁶ Volené možnosti: ne; spíše ne

¹⁷ Volené možnosti: občas ano; ano, často

Nevhodné chování žáků k učitelům kriticky hodnotí jak učitelé, tak někteří žáci. Toto zjištění je možné považovat za jedno z vnějších ohrožení školy.¹⁸

52 % učitelů si myslí, že učitelé spolupracují nedostatečně při plánování výuky a její realizaci. Toto zjištění můžeme považovat za jednu z příležitostí, a sice podporovat spolupráci učitelů při plánování výuky a její realizaci.

Z grafu šetření vyplývá, že rodiče jsou spokojeni s tím, jak se k nim chovají učitelé.¹⁹ Zjištění můžeme považovat za silnou stránku školy.

Téměř dvě třetiny učitelů (61 %) cítí, že vedení oceňuje jejich práci. Tři čtvrtiny učitelů (74 %) odpověly na otázku “Máte vy osobně reálnou možnost zasahovat do rozhodnutí, která se týkají chodu školy a její budoucnosti?” ne a spíše ne²⁰. 56 % učitelů není spokojena s organizací chodu a řízením školy. 43 % je s vedením relativně spokojena. Z uvedených tvrzení vyplývá, že v učitelských řadách se objevuje nespokojenost s organizací chodu a řízení školy. Je možné, že pokud by učitelé měli více možností zasahovat do rozhodnutí týkající se chodu školy, jejich názor by se změnil.

Odpovědi rodičů na otázku “Doporučili by rodiče školu svým přátelům?” byly nejčastější u rodičů dětí ve 2., 5. a 6. třídách. Nejnížší hodnoty v 3., 7. a 9. třídách. Míra doporučení má střídavě klesavou a stoupavou tendenci. Hodnoty se pohybují mezi 2,56 a 3,29.²¹ Důvody tohoto stavu mohou být například nárůst výchovných problémů, odlišný styl výuky jednotlivých učitelů, změna vyučujícího apod. Za silnou stránku školy můžeme považovat tvrzení, že rodiče jsou se školou relativně spokojeni.

Spokojenost učitelů se školou je však nízká. Z hodnocení 1 - 7 bodů²² udělilo 65 % učitelů škole 1, 2, nebo 3 body. Důvody tohoto hodnocení mohou být odchod žáků na víceletá gymnázia, nárůst výchovných problémů, odlišný styl výuky jednotlivých učitelů,

¹⁸ Talentovaní žáci se zájmem o výuku odcházejí na gymnázia, mnoho žáků pochází ze slabšího sociálního prostředí.

¹⁹ Odpovědi respondentů se pohybovaly mezi 3,94 a 3,29 body (ne – 1, spíše ne – 2, spíše ano – 3, ano – 4)

²⁰ Četnosti odpovědí: ne – 39%, spíše ne - 35%

²¹ 1 – ne, 2- spíše ne, 3 – spíše ano, 4 - ano

²² 1 – nejhorší, 7 - nejlepší

rozpory mezi kolegy, apod. 48 % dotazovaných učitelů tvrdí, že se snaží vytvářet přátelskou atmosféru a navazovat dobré vztahy s žáky a 43 % učitelů uvedlo, že se jim daří žáky zaujmout a nadchnout je pro věc. Za slabou stránku školy můžeme považovat nízkou spokojenost učitelů se školou, jako silné stránky snaha učitelů vytvářet přátelskou atmosféru školy a navazovat vztahy s žáky.

Podle výsledků dotazníků (viz příloha 3), učitelé (1. i 2. stupně) v odpovědích na otázku “Jak přispíváte k vytváření ovzduší vzájemné podpory a důvěry ve třídě” uvádí např. otevřenou komunikaci s žáky, vytvářením klidné atmosféry, vlastním příkladem chování, které očekává od žáků, někteří učitelé upřednostňují dle situace kamarádský přístup, někteří společně s žáky diskutují o problémech a nabízejí jejich řešení. Většinou vyučující z 1. stupně se snaží o to, aby si žáci byli jisti, že je učitel podpoří, snaží se vést žáky k odpovědnému chování a pomoci (např. pomalejším, slabším žákům). Otázky chování jeden respondent rozebírá a promítá do situací reálného života. Jiný respondent např. zavedl 10 pravidel vzájemného chování ve třídě a snaží se kázeňské problémy řešit i v průběhu vyučování.

Především žáci 1. stupně jsou se školou spokojeni. Převažují kladné názory (56 %). Při nástupu na 2. stupeň se míra spokojenosti se školou snižuje. Hodnoty se pohybují mezi 3,76 a 2,21.²³ Z grafů šetření můžeme usuzovat, že očekávání a obecná spokojenost má s přibývajícím ročníkem klesající tendenci.

Podle (Mapa školy, 2006/2007) si učitelé na škole nejvíce vážejí:

- snahy učitelů o zlepšení, změny k lepšímu (43 %);
- ničeho (22 %)²⁴;
- vzhledu budovy, výzdoby a vybavení tříd, chodeb...(13 %);
- přístupu a snahy žáků (9 %).

Podle (Mapa školy, 2006/2007) učitelům na škole nejvíce vadí:

- špatná kázeň některých žáků, drzost vůči učitelům (78 %)²⁵ ;

²³ 4- nejlepší, 1- nejhorší

²⁴ Toto zjištění lze považovat za jednu ze slabých stránek školy (nepříznivé klima)

- špatné vztahy mezi některými kolegy (43 %)²⁶;
- přístup a neochota žáků (35 %);
- vedení školy (26 %).

Podle (Mapa školy, 2006/2007) si rodiče na škole nejvíce váží:

- přístupu učitelů k rodičům (42 %);
- přístupu učitelů k žákům (41 %);
- výběru kroužků (16 %);
- vedení školy (15 %);
- kvality výuky (15 %);
- mimoškolních akcí pořádaných školou (15 %).

Podle (Mapa školy, 2006/2007) rodičům na škole nejvíce vadí:

- vztahy mezi žáky navzájem (36 %);
- nic (19 %);
- špatné vybavení (15 %);
- vzhled budovy, výzdoba a vybavení tříd (15 %);
- něco jiného (14 %).

5.1.1 Postoj žáků ke škole

Podle dotazníkového šetření (Mapa školy, 2006/2007) si žáci na škole nejvíce váží:

- kamarádů, spolužáků (50 %)²⁷;
- výuky na PC (30 %);
- akcí, které škola pořádá (29 %);
- učitelů (zajímá je, co si myslíme, jsou ochotní, trpěliví...) (18 %).

²⁵ Lze považovat za vnější ohrožení školy (školou navštěvuje mnoho žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí).

²⁶ Možno považovat za slabou stránku školy (špatné vztahy mezi některými kolegy mohou indikovat nepříznivé klima).

²⁷ Lze považovat za silnou stránku školy (dobré vztahy mezi žáky).

Podle (Mapa školy, 2006/2007) žákům na škole nejvíce vadí:

- učitelé (neplní, co slíbí, křičí na nás, nezajímá je, co si myslíme...) (29 %);
- nedostatek kvalitního vybavení – pomůcek, počítačů, programů, knih, učebnic, atd. (25 %).

Vztah žáků k výuce byl zjišťován i v testech Cermat (2007). 57 % žáků 9. tříd tvrdí, že se při hodinách českého jazyka (ČJ) aktivně zapojuje jen zřídka a při hodinách matematiky (MA) se 64,5 % žáků aktivně zapojuje jen zřídka.

Žáci 5. tříd (57 %) tvrdí, že se při hodinách ČJ vždy nebo často aktivně zapojuje, při hodinách MA tento názor zastává 64 % žáků.

5.2 Komunikace učitelů se žáky

5.2.1 Způsoby hodnocení žáků

Škola na svých webových stránkách prezentuje pravidla a kritéria Hodnocení žáků. Podle tohoto dokumentu používají učitelé klasifikaci i slovní hodnocení. Prospěch žáka je klasifikován pěti stupni²⁸. Klasifikace kromě dílčích a celkových vědomostí zahrnuje i dovednosti žáka, jeho tvořivost a iniciativu, postoj k problematice nebo zapojení do práce třídy či skupiny. Žáci jsou klasifikováni ve všech vyučovacích předmětech, které jsou uvedeny v Učebním plánu příslušného ročníku.

Podle (Hodnocení žáků) dělí škola předměty pro potřeby klasifikace do dvou skupin:

- 1) předměty s především teoretickým zaměřením,
- 2) předměty s především výchovným působením a praktickými činnostmi.

Pokud je u žáka diagnostikovaná vývojová porucha učení a chování, bere učitel v úvahu především ústní projev žáka (Hodnocení žáků). Jak je dále uvedeno, na žádost

²⁸ 1 – výborný, 2 – chvalitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatečný, 5 - nedostatečný

zákonných zástupců žáků s vývojovými poruchami učení jsou stanovena kritéria, ze kterých by měl učitel vycházet. Tato kritéria se týkají splnění výstupů, průřezových témat a kompetencí daných ŠVP, úrovně myšlení, úrovně vyjadřování, úrovně aplikace vědomostí a zájmu o učení. V některých předmětech je klasifikace kombinována se slovním hodnocením (tamtéž).

Podle dotazníků (příloha 3) používají učitelé k hodnocení žáků klasifikaci i slovní hodnocení (otázka “Jakých technik hodnocení žáků používáte?”). Co se týče splnění výstupů a kompetencí, učitelé hodnotí ústní i písemný projev, úplnost a správnost odpovědi, aktivitu v hodině, postřeh a frekvenci odpovědí, samostatnou a skupinovou práci (řešení, popř. návrhy řešení či problémové otázky), schopnost vyjádřit svůj názor a komunikativnost. Někteří respondenti uvedli používání technik hodnocení žáka třídou (jak třída hodnotí výkon spolužáka, návrh známky) nebo samohodnocení samotného žáka, pochvalu i kritiku. Učitelé z 1. stupně používají metod motivačních známek, bodů, hvězdiček, razítek apod.

Většina učitelů ve vyučování pracuje s chybou. Někteří respondenti vedou žáka k samostatné opravě nebo znovu vysvětlí postup či problematiku. Někteří učitelé zapojí do objasnění problematiky celou třídu, použijí praktickou ukázkou nebo nabídnou žákovi doučování (Dotazníky pro učitele).

V oblasti hodnocení žáků považují rodiče za nejvhodnější “u některých předmětů slovní hodnocení, u některých známky” (34 %) a “hodnocení pomocí známek” (31 %). 27 % rodičů preferuje “u všech předmětů hodnocení slovní i pomocí známek”. Z uvedených výsledků vyplývá, že názory rodičů nejsou zcela jednotné. Kompromisu by se dalo dosáhnout například dohodou rodičů a učitelů jednotlivých předmětů.

5.2.2 Prevence sociálně patologických jevů

Prevenčí sociálně patologických jevů a prevencí proti šikaně se ve škole zabývá školní preventista. Podle tabulky (Hodnocení školy) každoročně vyhotovuje Minimální program prevence sociálně patologických jevů (dále jen MPP). Pro tuto práci byl použit MPP ze školního roku 2007/2008.

MPP je rozdělen do čtyř hlavních částí:

- 1) cíle a principy,
- 2) strategie a metody,
- 3) konkrétní aktivity podporující primární prevenci,
- 4) organizace a struktura prevence.

Všechny části MPP jsou propojeny s prací učitele. První část (Cíle a principy) se zaměřuje na rozvoj kompetencí žáků, hlavně na rozvíjení sociálních dovedností, pozitivnímu sebehodnocení, výchově ke zdravému životnímu stylu. Cíle se do značné míry shodují se zásadami programu Škola podporující zdraví - Pohoda sociálního prostředí (zásada 2.), Spoluúčast a spolupráce (zásada 6.), Škola jako model demokratického společenství (zásada 8.). Škola si vytyčila cíle, kterými chce směřovat k vytváření atmosféry důvěry, vzájemnosti, bezpečí a učit žáky respektovat lidská práva a individuální odlišnosti. V rámci spolupráce uvnitř školy chce směřovat k otevřené komunikaci mezi žáky, učiteli a rodiči a zaměřit se rovněž na spolupráci uvnitř pedagogického sboru.

Ve druhé části (Strategie a metody) jsou stanoveny metody, kterými by mělo být cílů dosaženo. Škola se snaží o dobré vztahy v interakci učitel – žák, žák – žák. I když požaduje respektování autority učitele, očekává od učitele oceňování žakovy osobnosti a projevování zájmu o jeho názory a pocity. Žáci by měli být vedeni ke spolupráci ve vyučování (učebních skupinách), ve třídách i mimo vyučování. Jako prevenci šikany starších žáků vůči mladším navrhuje školní preventista projektové vyučování ve volitelných předmětech. “Žáci se při tvoření projektů navzájem poznávají a dokáží spolupracovat starší s mladšími” (Minimální program, 2007/2008). V této části zprávy jsou vytyčeny strategie pro učitele. Za důležité je považováno individuální hodnocení, sebehodnocení a zpětná vazba, kdy by žáci měli dostávat komplexní zpětnou vazbu od učitele a měli by být informováni o míře svého pokroku i nedostacích. Podle školního preventisty by měl učitel průběžně zajišťovat zpětnou vazbu o žákovi, popř. zjednat nápravu. V neposlední řadě se škola snaží “o efektivní kooperaci školy s rodiči” (Minimální program, 2006/2007), škola nabízí rodičům možnost navštívit výuku, v rámci svých možností se do ní zapojit – tato strategie umožňuje rodičům lépe poznat prostředí školy.

Třetí část (Konkrétní aktivity podporující primární prevenci) uvádí aktivity pořádané pro žáky. Tyto činnosti by měly podporovat dobré vztahy, umožňovat seberealizaci a učení se v reálných situacích. Škola se snaží rozvíjet zodpovědnost žáků a poskytnout jim prostor pro zapojení žáků do organizace školy a spolupráci napříč ročníky prostřednictvím Školního parlamentu. Většinu těchto činností uvádíme v subkap. 4.2.2. Škola rovněž organizuje besedy a přednášky s odborníky (např. Městskou policií, kurátory), kulturní program (kina, divadla, sport).

V poslední části MPP (Organizace a struktura prevence) jsou uvedeny osoby a organizace věnující se prevenci sociálně patologických jevů. Výchovný poradce pomáhá učitelům v prevenci negativních jevů, provádí konzultační činnost, provádí diagnózu, navrhuje řešení. Realizaci MPP provádí metodik prevence. Ten rovněž spolupracuje s učiteli, zaznamenává průběh preventivní práce školy a vypracovává hodnocení MPP. Třídní učitelé a učitelé se ve své výuce věnují rozvoji kompetencí sociálních dovedností žáků. Diagnostikují žáky a třídu, konzultují případné problémy s výchovným poradcem a metodikem prevence, navrhují opatření. Třídní učitel by podle MPP měl být v kontaktu s rodiči žáků (organizovat osobní setkání, třídní schůzky, apod.). Pouze menšina respondentů (podle Dotazníky pro učitele) provádí diagnostiku žáků ve třídě - zaznamenávají si konkrétní přestupky (problémy) v jednotlivých předmětech, možnosti nápravy, informace rodičům. Vedení školy provádí personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole a sleduje efektivitu prevence sociopatologických jevů. Škola zajišťuje spolupráci s Centrem ekologických aktivit Sluňákov, Kontaktním a krizovým centrem Přerov a odbornými pracovišti PPP, Centrem psycho-sociální pomoci, Diagnostickým ústavem, Sociálním odborem, Policií ČR, ad.

Z rozhovoru se zástupkyní ředitele školy jsme zjistili, že škola spolupracuje s psychologkou, která jednou měsíčně dojíždí do školy. Psycholožka pracuje především s dětmi s poruchou ADHD, poruchami učení. Přípravuje pro děti různé programy, navštěvuje vyučování (pozorování dětí přímo ve výuce), provádí i část vyšetření dětí s poruchami učení.

Bezpečné a zdravé prostředí školy bylo zkoumáno v dotazниковém šetření (Mapa školy, 2006/2007):

Nejčastější odpovědi žáků 1. stupně na otázku “čeho se bojí” odpovědělo 61 % že ničeho. Nejvíce se žáci 1. stupně bojí starších spolužáků (22 %) nebo někoho ve třídě (11 %). Obavy rodičů jsou rovněž nízké. 56 % žáků 2. stupně by vědělo, kde hledat pomoc, kdyby jim někdo opakovaně ubližoval. Žáci si myslí, že na škole je důvěryhodná osoba, o níž ví, že se na ni mohou obrátit s problémem.²⁹ Hodnoty kolísaly mezi 1,74 a 1,43. 52 % rodičů není znepokojeno chováním některých žáků k jejich dítěti. Můžeme usuzovat, že prostředí ve škole je pro žáky vcelku bezpečné, je zde nízká míra výskytu sociopatologických jevů a šikany.

5.3 Materiální zázemí školy

Podle výsledků šetření Mapa školy (2006/2007) je 69 % rodičů spokojeno s materiálním zázemím školy (vybavením a vzhledem budovy, tříd, chodeb atd.). Stejné procento učitelů je však relativně nespokojeno s materiálním zázemím školy.³⁰ 52 % žáků je relativně nespokojeno s prostředím ve škole.³¹

Z rozhovoru se zástupkyní ředitele školy však vyplývá, že škola je poměrně dobře vybavena počítači (hardware, software, internetové připojení), učitelé i žáci využívají Internet (i ve výuce). Žáci mají přístup k počítačům a Internetu i mimo výuku. Odborné učebny (fyziky, chemie, jazykové učebny ad.) jsou nově (od šk. roku 2006/2007) vybaveny televizory, DVD přehrávači a dalšími pomůckami, které jsou využívány především učitely. Vybavení zajišťuje ředitelka školy (většinou do půl roku od podání návrhu).

Od roku 2004 jsou některé kmenové učebny vybaveny koberci v zadní části místnosti. Použití koberců ve výuce (především učiteli 1. stupně) hodnotí zástupkyně ředitele školy jako velmi úspěšné (na kobercích setkávají děti o přestávkách, využívají je ke společné komunikaci).

²⁹ ne - 1, ano - 2

³⁰ Respondenti volili možnosti ne; spíše ne

³¹ Respondenti volili odpovědi ne; spíše ne

6 Management

6.1 Zhodnocení práce školy

Podle Výroční zprávy (Výroční zpráva školy, 2006/2007) a rozhovoru s ředitelkou školy (příloha 3) škola aktivně spolupracuje se svým zřizovatelem (obec), Radou školy a SRPŠ (pomoc při financování některých akcí).

V okolí školy se nachází mnoho rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí. Na škole proto pracuje asistent, který pomáhá spolupracovat s rodiči těchto žáků (dohlíží na pravidelnost školní docházky a přípravu na vyučování). Škola je však za tuto skutečnost kritizována, “někteří rodiče to pak řeší přestupem na jinou školu, ve svém důsledku tato situace vede k úbytku žáků na škole” (Výroční zpráva, 2006/2007).

V témže dokumentu je rovněž uvedeno, že většina zaměstnanců splňuje “vzdělání dle zákona o pedagogických pracovnících nebo si patřičné vzdělání doplňují dálkovým studiem na PdF UP.” Jedna vyučující nemá kvalifikaci a zatím nestuduje. ve školním roce 2006/2007 ve škole pracovalo 24 pedagogických pracovníků (1 ředitelka, 1 zástupkyně ředitelky školy, 1 výchovný poradce, 1 asistent pro děti ze znevýhodněného sociálního prostředí, 1 asistent pro děti s vývojovými poruchami chování a učení, 2 vychovatelky školní družiny, 2 vyučující byly absolventky. Podle ředitelky školy (Výroční zpráva školy, 2006/2007) absolventky neuměly dobře zvládat krizové situace ohledně kázně žáků. V učitelském sboru pracují 4 muži. Jejich výchovné působení je podle ředitelky školy velmi důležité.

Dosažení stanovených cílů školy bylo zjišťováno prostřednictvím dotazníkového šetření Mapa školy (2006/2007). Jedna z otázek, na kterou respondenti měli odpovídat zněla: “Co podle vás patří mezi hlavní úkoly školy?”

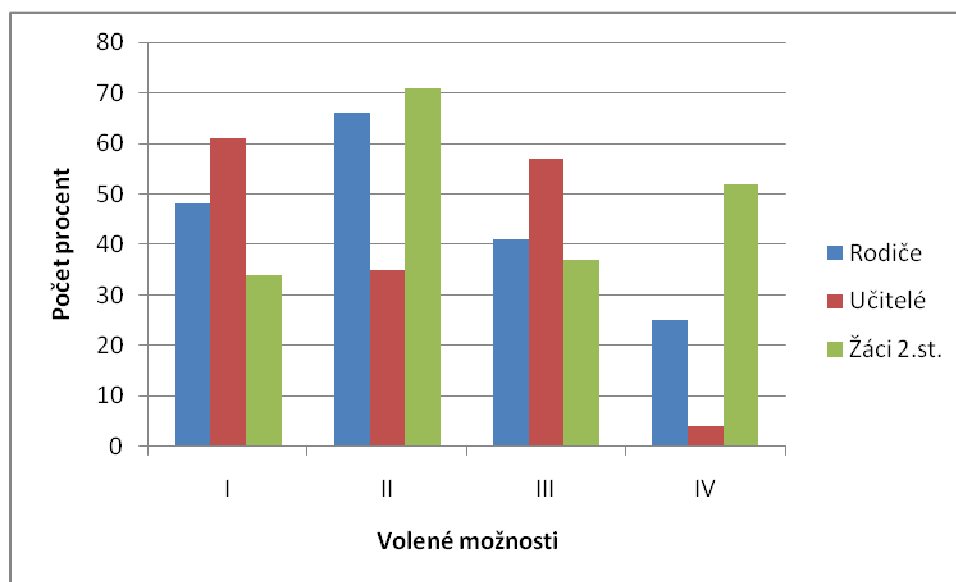
Rodiče ve své většině (66 %) od školy požadovali získat maximum znalostí a vědomostí, na druhém místě (48 %) očekávali od školy cíl naučit se učit se, vyhledávat a zpracovávat informace, 41 % rodičů očekávalo naučit děti spolupracovat v kolektivu a jednat s lidmi. Dobrou přípravu na přijímací zkoušky volilo 25 % rodičů.

Naproti tomu učitelé preferovali cíl naučit se učit se, vyhledávat a zpracovávat informace v 61 %. Druhou nejčtenější odpovědí (57 %) byl cíl naučit se spolupracovat v kolektivu a 48 % učitelů volilo cíl naučit se dodržovat pravidla a respektovat autoritu. Jen 4 % učitelů volilo možnost dobře připravit žáky na přijímací zkoušky.

Žáci v 71 % od školy očekávali získání maxima znalostí a vědomostí, 52 % žáků vybralo možnost dobře se připravit na přijímací zkoušky a 37 % naučit se spolupracovat v kolektivu.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že z pohledu učitelů se jeví jako nejdůležitější naučit se učit se a vyhledávat informace, spolupráce v kolektivu a respektovat pravidla. Naopak cíle připravit se dobře na přijímací zkoušky a získat maximum znalostí a vědomostí vykazují mezi učiteli a ostatními respondenty největší rozdíly.³²

Obr. 3 Hlavní úkoly školy

Vysvětlivky:

Volené možnosti: možnosti, které patří mezi hlavní úkoly školy

I- Naučit se učit se a vyhledávat informace

³² Mapa školy (2006/2007)

II- Získat maximum znalostí a vědomostí

III- Naučit se spolupracovat v kolektivu

IV- Dobře se připravit na přijímací zkoušky

Počet procent: četnost odpovědí volených respondent

Názor učitelů na ŠVP je překvapivý. Z výsledků šetření (Mapa školy, 2006/2007) plyne, že 69 % učitelů nepovažuje přechod k ŠVP za krok správným směrem. Z tohoto zjištění můžeme usuzovat, že v učitelských řadách převládá nedůvěra a skeptický pohled na změny, které s sebou přinesl nový školský zákon.³³

V oblasti věnující se Školnímu vzdělávacímu programu odpovědělo na otázku “Máte zájem dozvědět se o změnách souvisejících s reformou základního školství více informací (případně aspoň nějaké)?” 86 % rodičů, že by se chtělo dozvědět více o změnách souvisejících s reformou školství. Nejvíce informací chtěli získat rodiče 4. ročníku (100 %), 7. roč. (91 %) a 8. roč. (87 %). Míra informovanosti o změnách a reformě školství není ideální. Malá informovanost o změnách a směřování školy může být příčinou některých rozporů mezi názory učitelů a rodičů.³⁴ Podle výsledků šetření zájem rodičů dozvědět se něco víc o reformě je nižší na počátku studia (1.- 3. třída), ve 4. třídě zájem stoupá. Výrazný vzestup nastává u rodičů žáků 7. a 8. tříd. Informovanost rodičů o změnách a reformě školství můžeme považovat za jednu z příležitostí školy.

6.2 Škola a veřejnost

Podle Výroční zprávy (2006/2007) škola po celý školní rok pořádá různé akce, které jsou veřejné. Především pro rodiče je určen Den otevřených dveří, pro spolupráci s mateřskými školami je vyhrazen Den pro mateřskou školu³⁵.

Pro veřejnost a rodiče žáků jsou pořádány v průběhu školního roku turnaj ve vybíjené dívek škol mikroregionu Střední Haná o pohár starosty města, turnaj v malé

³³ Mapa školy (2006/2007)

³⁴ Mapa školy (2006/2007)

³⁵ <http://zskojetin.na-webu.cz/html/informace.html> [cit. 13. února 2008]

kopané, malá kopaná škol mikroregionu Střední Haná o pohár mikroregionu starostů Střední Haná.³⁶

Podle informací na webových stránkách školy je součástí reprezentace školy i Slavnostní akademie a Letní slavnost na školním hřišti na konci školního roku. Do školních akcí se rovněž zapojuje školní družina. Škola každoročně zajišťuje lyžařský výcvik pro 2. stupeň, školu v přírodě pro 2. -5. ročník, turistický kurz a naučnou exkurzi do Prahy.

S organizováním financování některých akcí pomáhá škole SRPŠ. Na škole působí od roku 2005 Školská rada, která má zájem pomáhat škole. Jelikož byla ustavena teprve nedávno, o školu hlediska evaluace (autoevaluace) se prozatím nezajímala (příloha 3).

6.2.1 Škola a rodiče

Podle dotazníkového šetření Mapa školy (2006/2007) se rodiče při výběru školy rozhodovali především podle vlastní zkušenosti (39 %), 28 % rodičů uvádělo kritérium „do školy chodí kamarádi dítěte“ a posuzování vzdálenosti od bydliště tak, aby dítě nemuselo dojíždět uvedlo 27 % rodičů. 10 % rodičů volilo školu podle dojmu z osobní návštěvy školy.³⁷ Z výsledku šetření v této oblasti je možno určit silné stránky školy, např. dobré „vlastní zkušenosti“ rodičů při výběru školy a výhodná vzdálenost od bydliště tak, aby dítě nemuselo dojíždět.

Co se týče spolupráce, podle (Mapa školy, 2006/2007) má 61 % rodičů pocit, že jim škola vytváří dostatečný prostor na to, aby mohli ovlivňovat chod školy. Stejný názor má však jen 6 % učitelů. Přesvědčení, že rodiče mají možnost rozhodovat o budoucnosti školy je až desetinásobně vyšší u rodičů než u učitelů. Rodiče a učitelé mohou mít odlišné chápání této problematiky (nevíme, jakou konkrétní představu mají rodiče a jakou učitelé). Jako jednu z cest škola může vymezit oblasti a otázky, na které očekává odpověď od rodičů, a vytvoří bezpečný prostor, kde bude možné spolupracovat s odpovědnými rodiči.

³⁶ tamtéž [cit. 13. února 2008]

³⁷ Respondenti měli možnost vybrat si z více než jedné možnosti, maximálně však tří.

Podle ŠVP školy (2007/2008) se škola snaží navazovat co nejvíce kontaktů s rodiči, prostřednictvím učitelů pořádá třídní schůzky, konzultační dny. Rodiče mají možnost účastnit se výuky, navštěvovat školu po dohodě s ředitelkou školy kdykoli. Škola informuje rodiče o akcích jí pořádaných (Dny otevřených dveří, jarmarky, besídky atd.) prostřednictvím letáčků, žákovských knížek, internetových stránek školy.

Na otázku zjišťující zaměřenost školy: “Existuje nějaká vzdělávací oblast, předmět, skupina předmětů, na níž by se škola podle vás měla více zaměřit?” 34 % rodičů odpovědělo „ne, vyhovuje nám to tak, jak to je teď“. Dalšími nejčastěji volenými možnostmi byla informační a komunikační technologie a cizí jazyky. Zaměření školy vyhovuje většině rodičů, možnost rozšíření výuky o předměty zaměřené na informační a komunikační technologie a cizí jazyky by se dalo považovat za příležitosti školy.

Z dalšího grafu šetření vyplývá, že podle 39 % učitelů by “rodiče měli být ve vztahu ke škole aktivnější a že škola i rodiče by se měli snažit vzájemnou spolupráci prohlubovat”. Téměř polovina rodičů (47 %) považuje spolupráci rodiny a školy za vyhovující. 24 % rodičů si myslí, že by škola i rodiče měli vzájemnou spolupráci prohlubovat. Většina rodičů (80 %) odpověděla na otázku, zda jsou “dostatečně informováni o dění ve škole” ano a spíše ano.³⁸ 74 % rodičů rovněž vyhovuje způsob, jakým se mohou v současné době informovat o dění ve škole a termíny, data, hodiny, v nichž se mohou informovat. Z šetření tedy vyplývá, že spolupráce školy s rodiči je dobrá.

Podle (Mapa školy, 2006/2007) by rodiče měli zájem se spolupodílet hlavně na:

- personálním obsazení (33 %);
- nelze posoudit (26 %);
- spolupráci na realizaci některých školních projektů, besed, akcí atd. (16 %);
- metodách výuky (12 %);
- řešení výchovných problémů (11 %).

Podle (Mapa školy, 2006/2007) si učitelé myslí, že by rodiče neměli zasahovat do:

³⁸ ano – 46%, spíše ano – 34%

- personálního obsazení (48 %);
- hodnocení žáků (48 %);
- obsahu výuky (43 %);
- skladby předmětů (39 %);
- metod výuky (30 %).

Z šetření vyplývá, že v názorech rodičů a učitelů dochází k rozporům (např. v personálním obsazení a metodách výuky).

7 Zdroje

7.1 Mapa školy

Mapa školy je dotazníkové šetření, které se zaměřuje na analýzu školního klimatu. Výsledky šetření poskytují informace o vztazích, postojích, názorech a přáních aktérů školy – učitelů, žáků, rodičů a ředitele školy³⁹. Administraci dotazníků provedla soukromá agentura na objednávku školy jako součást povinné autoevaluace školy (vlastní hodnocení školy podle vyhlášky č. 15/2005 Sb.).

Šetření bylo provedeno v březnu školního roku 2006/2007. Respondenti byli z řad žáků, rodičů žáků a učitelů 1.a 2. stupně ZŠ. V době tvorby diplomové práce údaje o počtu respondentů neexistovaly. Z grafů šetření jsme vytvořili podrobnou analýzu. Výsledky šetření jako podklad pro SWOT analýzu školy jsou použity v některých kapitolách této práce. Mapa školy (2006/2007) nám byla zapůjčena ředitelkou školy. Mapa školy se skládá ze dvou částí: Souhrnné zprávy a Analytické části. V Souhrnné zprávě Mapy školy jsou interpretovány souhrnné výsledky všech zkoumaných škol.

Obsah dotazníkového šetření Mapa školy (2006/2007) sestává z:

- cílů školy
- školních vzdělávacích programů
- výběru školy
- spokojenosti se školou
- kvality a formy výuky
- hodnocení
- vztahů
- bezpečného a zdravého prostředí školy
- spolupráce
- materiálního zázemí

³⁹ <http://www.scio.cz/skoly/mapa/info.asp> [cit. 13. února 2008]

- školních NEJ

Závěry

V této práci jsme se pokusili zjistit, jak funguje projekt Zdravá škola v praxi a zjistit, jaká je míra zapojení učitele do evaluačních činností ve škole.

Jak jsme již zmínili v úvodu, vlastnímu šetření předchází teoretická východiska vymezující pojmy evaluace, hodnocení, program Škola podporující zdraví atd., kterými se zabýváme v prvních třech kapitolách. V práci jsou řešena i vybraná specifika školy jako organizace a klimatu školy.

Pomocí výzkumných metod (obsahovou analýzou dokumentů, rozhovorů a dotazníků pro učitele) bylo zjištěno, že vybraná škola s programem Škola podporující zdraví se zatím dostatečně nezaměřila na sebereflexi (autoevaluaci) práce učitele ve svém projektu (subkap. 4.1.1). Prostřednictvím dotazníků (Dotazníky pro učitele) bylo zjištěno, že většina pedagogů téměř neprovádí kompletní evaluaci své práce, pouze to, co se týče zpětné vazby ve výuce. Téměř všichni respondenti uvedli, že jim program Škola podporující zdraví nepomáhá s autoevaluací své práce. Pouze dva respondenti uvedli, že provádí autoevaluaci své práce soukromě. Vedení školy rovněž uvedlo, že s evaluací prozatím nemá mnoho zkušeností. Je jisté, že autoevaluace ještě není běžnou součástí práce učitele.

V průběhu výzkumu bylo vedení vybrané školy podporující zdraví otevřené komunikaci s výzkumníkem, kdežto učitelé již méně. O tom svědčí i nízká návratnost dotazníků. Rovněž byly zaznamenány rozpory v dotazníkovém šetření Mapa školy (2006/2007) v tom, jak žáci a rodiče nahlíží na práci učitelů a jak na svoji práci nahlíží učitelé.

Naproti tomu bylo zjištěno, že tvorba projektu Zdravá škola do určité míry usnadnila práci vedení školy a učitelům při tvorbě ŠVP. Zpracování ŠVP je velmi náročný úkol, proto je předpokladem pro kvalitnější školu permanentní autoevaluace (Kalhous, Obst, 2004, s. 218). Projekt Zdravá škola na vybrané škole podporující zdraví vykazuje dobré výsledky především ve spolupráci školy s rodinou. Horší výsledky vykazuje v oblasti spolupráce a spoluúčasti mezi žáky.

Diplomová práce byla přínosem také pro vybranou školu podporující zdraví (analýza výsledků testů a dotazníkového šetření Mapa školy 2006/2007 diplomantkou). Uvedené analýzy budou použity při autoevaluaci školy. Jelikož škola neměla s dotazníkovým šetřením Mapa školy zkušenosti, zjištěné informace jí mohou v mnoha směrech pomoci při dalších evaluacích své činnosti.

V budoucnu by mohl být výzkum zaměřen na porovnání současného stavu se stavem v předchozích letech. Plán Hodnocení (autoevaluace) školy by mohl být například rozšířen o plán autoevaluace a evaluace učitele (Autoevaluace školy). Inovace projektu Zdravá škola a jeho propojení s ŠVP by mohlo pomoci v nalézání silných a slabých stránek školy a vést ke zlepšení kvality práce školy a učitele. Rovněž by mohlo být přínosem zjištění stavu zkušeností s evaluací i na jiných školách. V této oblasti dosud nebyl proveden, alespoň se tak domníváme, uspokojující výzkum.

Seznam použité literatury

1. *Autoevaluace školy a její evaluační činnost (evaluace učitele)* [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/346/322>> [cit. 3. 3. 2007]
2. GAVORA, P. – *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 1., Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
3. GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. – *Obecná pedagogika II*. Vyd. (dotisk) 2002, Olomouc: Hanex, 2002. ISBN 80-85783-20-7
4. HAVLÍNOVÁ, M. a kol. – *Program podpory zdraví ve škole*. Vyd. 2. rozš., Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-059-3
5. *Hodnocení školy (Evaluace)* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/svp.html>> [cit. 2. 12. 2007]
6. *Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 9. tříd a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií 2007* (Cermat).
7. *Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. ročníku ZŠ 2007* (Cermat).
8. *Hodnocení žáků* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/svp.html>> [cit. 2. 12. 2007]
9. HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. – *Diplomové a závěrečné práce*. Vyd. 1. (dotisk), Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0458-3
10. HUNTEROVÁ, M. – *Účinné vyučování v kostce: zvyšujeme efektivnost vyučování ve všech typech škol*. Vyd. 1., Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-220-3
11. CHRÁSKA, M. – *Evaluační pedagogické výzkumy a jejich metody*. Vyd. 1., Olomouc; Praha: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-210-3
12. *Informace školní rok 2007 – 2008* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/informace.html>> [cit. 7. 2. 2008]
13. KALHOUS, Z., OBST, O. – *Didaktika sekundární školy*. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0599-7
14. *Kalibro 45* (3. ročník) 2007
15. *Kalibro 45* (5. ročník) 2007
16. *Kalibro 45* (7. ročník) 2007
17. *Kalibro 45* (9. ročník) 2007

18. Kol. autorů - *Pravidla českého pravopisu*. Vyd. 3. (oprav.), Olomouc: Fin Publishing, 2003. ISBN 80-86002-52-7
19. KOTULÁN, J. a kol. – *Zdravotní nauky pro pedagogy*. Vyd. 2., Brno: Masarykova Univerzita, 2005. ISBN 80-210-3844-6
20. KŘIVOHLAVÝ, J. – *Psychologie zdraví*. Vyd. 1., Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-551-2
21. KYRIACOU, CH. – *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Vyd. 2., Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-965-8
22. *Mapa školy*. Scio, 2006/2007
23. MAREŠ, J., GAVORA, P. – *Anglicko-český pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-310-2
24. *Minimální program prevence sociálně patologických jevů (Školní rok 2007/2008)*. Vypracoval Mgr. Pavel Navrátil.
25. PRÁŠILOVÁ, M. – *Vybrané kapitoly ze školského managementu*. Vyd.1., Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0676-4
26. PRÁŠILOVÁ, M. – *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Vyd.1., Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1415-5
27. *Projekt Zdravá škola*. Předkládá: Mgr. Olga Odehnalová – ředitelka školy.
28. PRŮCHA, J. – *Alternativní školy a inovace ve vzdělání*. Vyd. 2. (aktualiz.), Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1
29. PRŮCHA, J. – *Moderní pedagogika*. Vyd. 2. přeprac., Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4
30. PRŮCHA, J. – *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*. Vyd.1., Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1333-8
31. PRŮCHA, J. – *Učitel: současné poznatky o profesi*. Vyd. 1., Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7
32. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. – *Pedagogický slovník*. Vyd. 1., Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4
33. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) (se změnami provedenými k 1.9.2005)*, Praha: VÚP, 2005.

34. *Sdělení MŠMT k provádění vlastního hodnocení školy* [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/sdeleni-msmt-k-vlastnimu-hodnoceni-skoly-c-j-19229-2006-20-ze-dne-7-srpna-2006>> [cit. 5. 3. 2008]
35. SLAVÍK, J. – *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. Vyd. 1., Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9
36. SPILKOVÁ, V. – *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Vyd. 1., Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-942-9
37. *Školní vzdělávací program (Úvod)* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/svp.html>> [cit. 2. 12. 2007]
38. *Učební plán* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/svp.html>> [cit. 2. 12. 2007]
39. VAŠŤATKOVÁ, J. – *Úvod do autoevaluace školy*. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1422-8
40. *Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy* [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz>> [cit. 12. 2. 2008]
41. *Výroční zpráva o činnosti školy* [online]. Dostupné na WWW: <http://zskojetin.na-webu.cz/html/vyroeni_zprava.html> [cit. 2. 12. 2007, 20. 2. 2008]
42. *Výstupy a učivo* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/svp.html>> [cit. 3. 3. 2008]
43. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz>> [cit. 2. 12. 2007]
44. *Zaměstnanci školy* [online]. Dostupné na WWW: <<http://zskojetin.na-webu.cz/html/zamistnanci.html>> [cit. 20. 2. 2007]

Seznam příloh

Příloha 1 – Hodnocení školy

Příloha 2 – Dotazník pro učitele

Příloha 3 – Přepis rozhovoru s ředitelkou školy (18. 5. 2007)

Příloha 4 – Otázky jako podklad pro rozhovor se zástupkyní ředitelky školy

PŘÍLOHA 1 - HODNOCENÍ
ŠKOLY

CÍL	INDIKÁTORY	NÁSTROJ	ČETNOST	ODP. OSOBA
Úroveň vědomostí a dovedností	výsledky testů	testy Scio, CERMAT, Kalibro	každoročně	vedení školy
	soutěže, olympiády	umístění žáků v soutěžích	každoročně	vyučující předmětu
	Projekt Zdravá škola	praktické využití ve vyuč.	každoročně	ZŘŠ
Úspěšnost absolventů	Umístění na střední školy	Vedení přehledů, VP	každoročně	VP
Prevence sociálně patologických jevů, prevence proti šikaně	Minimální preventivní program - plnění	Hodnotící zpráva školního preventisty (ŠP)	každoročně	ŠP
	Neomluvená absence	Vedení přehledů TŘ a VP	každoročně	TŘ, VP
Postoj žáků ke škole	Dotazník jako součást MPP	Hodnotící zpráva ŠP	každoročně	ŠP
	Činnost Žakovského parlamentu (ŽP)	Hodnotící zpráva pedagoga pověřeného uží spoluprací s ŽP	každoročně	PV
Úroveň pedagogického procesu a práce jednotlivých pedagogů	Průběh pedagogického procesu	Hospitace, pohospitační rozhovor	1 –2x/rok	ŘŠ, ZŘŠ
	příprava na výuku, úroveň písemných prací	kontroly testů, sešitů	Každoročně	ŘŠ, ZŘŠ
	tematické plány	kontrola	čtvrtletně	ŘŠ, ZŘŠ
	výsledky v soutěžích	vedení přehledů o výsledcích žáků	každoročně	ŘŠ, ZŘŠ
	plnění pracovních povinností	kontrola	průběžně	ŘŠ, ZŘŠ
	úroveň vedení dokumentace	kontroly dokumentace	měsíčně	ŘŠ, ZŘŠ
	aktivita a iniciativa práce pro školu	vedení přehledů o aktivitách, zhodnocení osob. pohovorem	1x rok	ŘŠ, ZŘŠ
	DVPP	vedení přehledů o vzdělávání pracovníků	každoročně	ŘŠ
Hodnocení školy pedagogy,žáky, rodiči	Dotazník – mapa školy	Podklad pro SWOT analýzu	1x/3roky	agentura
	Činnost předmětových komisí	Hodnotící zpráva předsedy PK	každoročně	předsedové PK

Úspěšnost jednotlivých akcí	Porady pedagogického sboru	Hodnocení jednotlivými pedagogy, doporučení	průběžně	ŘŠ
Personalistika, management, hospodaření, BOZP, PO atd. Zhodnocení práce školy ve školním roce.	Pracovní smlouvy, dohody o provedení práce, ostatní smlouvy, závazné ukazatele, rozpočet, rozbor výkazů, předpisy, směrnice, dokumentace, organizační plány, dlouhodobé a roční plány, revize, technický stav svěřeného majetku atd.	Výroční zpráva, rozbor hospodaření Kontrola rozpočtu Účetní uzávěrka Revizní zpráva	Každoročně 1x měsíc čtvrtletně dle plánů	ŘŠ
Sponzoring a fundraising	Získání prostředků od sponzorů Úspěšnost grantů	Vedení přehledů	každoročně	ŘŠ
P - R	Otevřenost školy vůči veřejnosti	Články o aktivitách školy Ročenka Den otevřených dveří Pohovory s rodiči konzultace	Průběžně Každoročně 1x rok Průběžně Dle plánu	ŘŠ PV TŘ

Vysvětlivky:

DVPP – další vzdělávání pedagogických pracovníků

ŽP – Žákovský parlament

TŘ – třídní učitel

VP – výchovný poradce

ŘŠ – ředitelka školy

ZŘŠ – zástupkyně ředitelky školy

ŠP – školní preventista

PK – předmětová komise

PV – pověřený vyučující

MPP – minimální preventivní program

Tabulka Hodnocení školy byla upravena dne 13.2.2008.

Příloha 2 – Dotazník pro učitele

28.listopadu 2007

Vážení učitelé,

dovoluji si Vám předložit dotazník zjišťující pedagogické dovednosti učitele. Otázky jsou zaměřeny na práci učitele - hodnocení prospěchu žáků, reflexe a evaluace vlastní práce učitele atd. Výsledky budou sloužit k popisu evaluace práce učitele a jako součást hodnocení školy. Výsledky budou použity v diplomové práci a přístupné u ředitele školy.

Pozorně si přečtěte otázky a odpovězte podle Vašeho názoru. Vyplňování nezabere více jak 30 minut Vašeho času. Vyplněné dotazníky prosím **odevzdejte** řediteli školy do 14 dnů.

Dotazník je **anonymní**.

Děkuji Vám za laskavé vyplnění dotazníku a jeho brzké vrácení.

Hana Svobodová
4. ročník PdF UP v Olomouci

Pohlaví:	žena	-	muž
Stupeň na kterém učíte:	1. Stupeň	2. Stupeň	1. i 2. Stupeň
Jak dlouho působíte jako učitel?			
0 – 5 roků	6 – 10 let	11 – 15 let	více jak 15 let

1. Jak zajistíte, aby si žáci mohli ve Vašich hodinách volit vlastní pracovní tempo?(Prosím popište na konkrétním příkladu):
2. Jak zajistíte, aby žák ve vyučování spolupracoval a aktivně se zapojil do výuky?(Prosím popište na konkrétním příkladu):
3. Provádíte autoevaluaci (sebehodnocení) své vlastní práce? Jestliže ano, kterých metod využíváte? (Prosím vyjmenujte):
4. Pomáhá Vám program Škola podporující zdraví při autoevaluaci (sebehodnocení) Vaší práce? Jestliže ano, jakým způsobem?(Prosím popište):
5. Jak v průběhu vyučování zjistíte, že žák učivo dobře pochopil?(Prosím popište na konkrétním příkladu):

6. Jakým způsobem jednáte, pokud žák udělá chybu?(Prosím popište na konkrétním příkladu):

7. Jakých technik hodnocení žáků používáte?(Prosím popište):

8. Jak si vedete záznamy o práci žáků a jak s nimi pracujete?(Prosím popište):

9. Je pro Vás důležité nebo nedůležité dovysvětlovat klasifikaci ještě slovním komentářem?(Prosím popište).

10. Jak přispíváte k vytváření ovzduší vzájemné podpory a důvěry ve třídě?(Prosím popište):

11. Co je podle Vás přínosem či slabou stránkou Vašeho dalšího vzdělávání?(Prosím popište):

Příloha 3 – Přepis rozhovoru s ředitelkou školy (18. 5. 2007)

Jak u Vás probíhá evaluace?

Evaluaci budeme dělat letos poprvé, máme sesbírané materiály, nechávali jsme si zpracovat Mapu školy od Scia, co se týká výuky máme zpracovány testy Kalibro, testy Scio a Cermat.

Takže s evaluací ještě zkušenosti nemáte...

Ve Vyhlášce byla možnost dělat evaluaci buď minulý rok, anebo začít až teď. Rozhodli jsme se, že to budeme dělat za tento školní rok. Další evaluace budeme dělat každé dva roky.

Proč jste se rozhodli vstoupit do programu Zdravá škola?

Chtěli jsme se odlišit od vedlejší školy - jsme v Kojetíně dvě školy. Naším učitelům byl program blízký v tom, že chtěli, aby děti žily zdravým životním stylem a navíc se nám Zdravá škola líbí v tom, že je hodně propojená s environmentální výchovou – to byly ty hlavní důvody.

Kdy jste se stala ředitelkou školy? Před nebo po vstupu do programu?

Když jsem se stala ředitelkou, to tady program nebyl. My jsme Zdravou školou od roku 1998.

Jak probíhá spolupráce vaší školy se sítí škol podporujících zdraví v okolí?

Síť Zdravých škol se hodně zúžila. My jsme spolupracovali se Základní školou Na trávníku v Přerově – ti už ale od projektu upustili. Že bychom se s nějakou školou navštěvovali říci nemůžu, ale když pošlou pozvánku na nějaké setkání, tak tam většinou od nás nějaká kantorka jede – posbírat zase nějaké zkušenosti. V Olomouckém kraji je vytvořen jakýsi štáb, který zastřešuje paní ředitelka školy ve Staré Vsi, takže když je nějaká akce, tak ona to svolává. Tady v okolí je Zdravých škol jenom pět. Každé čtyři roky se musí psát nový projekt, což je, řekla bych, velice náročná práce. Tak proto od toho asi hodně škol upustilo. Do Rámcového vzdělávacího programu se přímo dostal předmět (Výchova ke zdraví-pozn.). Bude nutit všechny školy, aby šly aspoň trochu tímto směrem. Jinak máme velmi dobrou spolupráci s přerovskou Hygienou – ti dělají nejrůznější akce v průběhu roku - a vím, že jsme byli vybráni jako jedna Zdravá škola v Olomouckém kraji, k projektu dopravní bezpečnosti prvňáčků. To má probíhat od září.

Jaké máte zkušenosti s Českou školní inspekcí?

A Zdravou školou?

Ano. Jestli vám například v něčem pomohli?

Ne, to určitě ne. Oni to jenom konstatují ve své zprávě, nijak s tím projektem nikdy nepracovali, nehledali na tom ani klady ani zápory. Žádné plusové body.

Navštěvují pedagogové nějaká školení?

Různá školení. Tento rok to bylo školení týkající se tvorby Školního vzdělávacího programu.

Kdo je zřizovatelem školy?

Město Kojetín.

Zajímá se zřizovatel o evaluaci školy?

Zajímá. Musím říct, že pan starosta velmi – dostal první i druhý projekt, který jsme obhajovali. Víím, že si ho pročetl a že se mu to líbilo. Já myslím, že máme s městem úžasnou spolupráci, to asi málokdo takhle může říci, že má na své straně město.

Zajímá se Rada školy o evaluaci?

Rada školy se o evaluaci zatím nezajímá. Máme Radu školy zvolenou od loňska, kdy to muselo být povinně, a v podstatě ani v zákoně není, že by se měla Rada školy nějak zajímat o evaluaci...Pokud jim to předložíme s Výroční zprávou, tak to budou brát, že to je součást Výroční zprávy, snad. Zatím se o to nezajímali.

Děkuji.

Příloha 4 - Otázky jako podklad pro rozhovor se zástupkyní ředitelky školy

- 1) Projekt Zdravá škola, který si škola vytvořila, by měl být inovován každé 4 roky, aby škola dostala nový certifikát. Je to tak?
- 2) Jak se zpráva liší od předchozího roku – došlo k změnám k lepšímu, nebo horšímu?
- 3) Jakým způsobem zjišťujete změny?
- 4) Byli všichni učitelé ochotni zapojit se do inovace projektu?
- 5) Jaké byly např. argumenty pro a proti?
- 6) Jakým způsobem pomáhá program podpory zdraví s autoevaluací práce učitele?
- 7) Jakým způsobem pomáhá škola učiteli s průběžným hodnocením jejich práce?
- 8) Jakým způsobem se projekt Zdravá škola odráží ve Školním vzdělávacím programu?
- 9) Pokud byste měla stručně charakterizovat náplň své práce, které hlavní body byste zahrnula?
- 10) Do jaké míry se daří naplňovat pilíře podpory zdraví?
- 11) Kde vidíte mezery, možnosti (ve kterých zásadách)?
- 12) Jakým způsobem zjišťujete, ve které oblasti (zásadě zdraví), je cíle dosaženo – především z hlediska práce učitele?
- 13) Máte nějaké podrobné plány (cíle), podle kterých pracujete?
- 14) Podílejí se na tvorbě těchto plánů i učitelé?
- 15) Jsou přístupné k nahlédnutí učitelům?
- 16) Jak se daří učitelům naplňovat zásady zdraví v projektu Zdravá škola?
- 17) Používá Vaše škola nějaké dotazníky určené pro učitele, k reflexi jejich práce?
- 18) Jakým způsobem zajišťujete prevenci nemocí u učitelů?
- 19) Provádíte hospitace ve třídách?
- 20) Mohou děti ve třídě spolurozhodovat o tom, co a jak se učí? Spolupracují s učitelem?
- 21) Jsou ve třídách integrovány děti s postižením?
- 22) Jakým způsobem ve škole vytváříte nabídku volitelných předmětů?
- 23) Jak se učitelé připravují na výuku? Mají např. písemnou přípravu?

Anotace

Jméno a příjmení:	Hana Svobodová
Katedra:	pedagogiky s celoškolskou působností
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Vašátková, Ph. D
Rok obhajoby:	2008

Název práce:	Evaluace v práci učitele na základní škole podporující zdraví
Název v angličtině:	Evaluation in Teacher's Work at a Health Promoting Primary School
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na zjištění funkce projektu Zdravá škola v praxi a na míru zapojení učitele do evaluačních činností ve škole. Vlastnímu šetření předchází teoretická východiska vymezující pojmy evaluace, hodnocení, program Škola podporující zdraví atd. Jsou zde řešena i vybraná specifika školy jako organizace. Výsledkem šetření je posoudit, jak se daří vybrané škole plnit stanovené cíle.
Klíčová slova:	Evaluace, hodnocení, autoevaluace, učitel, program Škola podporující zdraví, projekt Zdravá škola
Anotace v angličtině:	This dissertation focuses on investigating the function of the WHO project Healthy School in practice and the extent to which teachers are involved in school evaluation activities. Theoretical starting points precede the research, which define evaluation, assessment, program of Health Promotion etc. Attributes of a school as an organization are also discussed. The results of the research are to assess how the school is successful in fulfilling its targets.
Klíčová slova v angličtině:	Evaluation, assesment, self-evaluation, teacher, program of Health Promotion, project Healthy School

Přílohy vázané v práci:	Příloha 1 – Hodnocení školy Příloha 2 – Dotazník pro učitele Příloha 3 – Přepis rozhovoru s ředitelkou školy (18. 5. 2007) Příloha 4 – Otázky jako podklad pro rozhovor se zástupkyní ředitelky školy
Rozsah práce:	64 s., 8 s. obr. příloh
Jazyk práce:	český